احکام صوتی و تصویری

فقه و زندگی ۳۰

محمود صادقی

پژوهشکده
امر به معروف
و نهی از منکر

مشخصات کتاب

سرشناسه : صادقی، محمود، 1362 -

عنوان و نام پدیدآور : صوتی و تصویری/ محمود صادقی؛ به سفارش ستاد امر به معروف و نهی از منکر و پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر.

مشخصات نشر : قم: نشر معروف، 1394.

مشخصات ظاهری : 168 ص.؛ 11×19س م.

فروست : فقه و زندگی؛ 30.

شابک : 36000 ریال: 978-600-6612-34-8

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

يادداشت : عنوان روی جلد: احکام صوتی و تصویری.

يادداشت : کتابنامه: ص. 163 - 168.

موضوع : وسایل دیداری و شنیداری (فقه)

موضوع : * Audio-visual equipment (Islamic law)

موضوع : راه و رسم زندگی (اسلام)

موضوع : Conduct of life -- *Religious aspects -- Islam

شناسه افزوده : ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر

شناسه افزوده : ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر. پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

رده بندی کنگره : BP198/6/و5 ص2 1394

رده بندی دیویی : 297/379

شماره کتابشناسی ملی : 3822630

اشاره

فهرست مطالب

ص: 5

ص: 6

ص: 7

ص: 8

ص: 9

ص: 10

ص: 11

منابع

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی در مرحله شناخت سه گام دارد :

1. شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و

روابط انسان و خداوند عزوجل

2.شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و

معاملات اقتصادی

3. شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت.

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهشهای اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و اصلاح و تقویت روابط عبادی ، عقیدتی و معرفتی انسان با

خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است.

گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهشهای ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتابهای فقه و زندگی به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و بایدها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هراتحادیه صنفی و دست اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع رسانی خویش می داند

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می شود و در سایه ی پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان پذیر است

در حدود سالهای 1372 ش با آغاز فعالیت های ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی فقه و زندگی» توسط جناب حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، در پژوهشکده باقر العلوم (علیه السّلام) قم، پی ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتابهایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای

اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان کشور بوده با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سال های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه ی احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه ی بسیاری از کسبه ی محترم در بخش های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری ریاست محترم ستاد احیاء حجه الاسلام و المسلمین زرگر دام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال 1393 ش شد و تالیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سالهای آغازین، این پژوهش ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و نظارت جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج سید محمد تقی علوی و همکاری گروهی

ص: 15

از فضلای حوزه علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پیگیری می شود.

همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی ها در حوزه کسب و کار سبب می شود که احکام براساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد وتفقه واجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش های سال 1393 ش بدین شرح است: ..

1.احکام صنف طلا و جواهر

2. احکام تلفن همراه

3.أحکام بازی های رایانه ای

4.احکام صنف اتوبوس رانی

5. احکام صنف فرش و تابلو فرش

6. احکام صنف کیف و کفش (سراجان)

7. احکام صنف ماهی فروشان

8. احکام صنف ناشران

9. احکام صنف پوشاک

10 احکام صنف نانوایان

11. احکام صنف اینترنت و رایانه

12. احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان

13. احکام صنف اغذیه فروشان

14. احکام صنف پارک ها

15. احکام عمومی کسب و کار

16. احکام صنف قهوه خانه ها

17.احکام صنف الکتریکی

18. احکام صنف داروخانه ها

19. احکام صنف صوتی و تصویری

20. احکام بیمه ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادر گرامی حجت الاسلام محمود صادقی پدید آمده به احکام صنف لوازم و ادوات صوتی و تصویری اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و بازاریان محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثر یاری کنند.

با درخواست توفیق از خداوند دانا و تواناویاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسؤولان ستادهای امر به معروف، می توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و

تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گامهایی بلند تر برداشت

امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف ، توحید و عدالت در سراسر عالم حاکم گردد، ان

شاء الله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه 12 پلاک 355

Al-adl.ir info@al-adl.ir

خدای متعال در قرآن کریم به بعضی از امکانات ویژه ای که به انسانها عطا کرده است، اشاره کرده، می فرماید: «وَ جَعَلَ لَکُمُ السَّمْعَ وَ الابْصارَ وَ الافْئِدَهَ لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ»؛ و برای شما گوش و چشمها و دلها قرار داد، باشد که سپاسگزاری کنید)(1).

و در جای دیگر اعلام می دارد که در قیامت از این عضوها سؤال می شود: «إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفؤادَ کُلُّ أُولئِکَ کانَ عَنْهُ مَسْولاً»؛ گوش و چشم و قلب، همه مورد پرسش واقع

1- نحل/ 78.

خواهند شد)(1)

با توجه به آیات و روایات، اعضاء و جوارح انسان مسئول هستند و باید در مسیری قرار بگیرند که انسان را به کمال برسانند، پس صنف «لوازم صوتی و تصویری»(2)

باید بدانند که چه کار با عظمتی را بر عهده دارند؛ چون وسایلی را تولید و توزیع می کنند که نیاز فرهنگی و فکری انسانها را برطرف می کند و از طرف دیگر، با همین کار می توانند در ترویج معارف الهی سهیم باشند.

صنف صوتی تصویری، صنفی است که در آن ابزار و وسایلی تولید و توزیع می شود که اطلاعات و مفاهیم شنیداری و دیداری را از طریق صدا و تصویر به افراد و مخاطبانش انتقال می دهد. تلویزیون(3)،رادیو(4)،ضبط صوت، ویدیو، تلفن همراه، ماهواره، دیسک سخت (سی دی و دی وی دی)، فلش مموری، ام پی تری پلیر، ام پی فور و... محصولاتی هستند که توسط این صنف تولید و

ص: 20

1- اسراء/ 36.
2- صنف صوتی تصویری در (1343ش) در تهران تأسیس شد (اتحادیه صنف فروشندگان دستگاه های صوتی تصویری: ww.etstm.ir).
3- سیستم الکترونیکی است که تصاویر و صداها را دریافت می کند. اولین تلویزیون شناخته شده به سال (1907م) بر می گردد. www.merriam-webster.com)
4- یک سیستم الکترونیکی است که سیگنالهای صوتی را دریافت می کند. اولین رادیوی شناخته شده به سال (1913م) بر می گردد(همان)

توزیع می شوند.

این وسایل دو نوع کاربرد دارند: هم می توانند ابزاری برای یادگیری علوم و معارف باشند و هم یکی از بهترین آلات برای انحراف و سقوط جامعهٔ بشری از انسانیت؛ چون می توانند انسان را به مرحله ای برسانند که از حیوانات نیز پست تر شود: «أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يسْمَعُونَ أَوْ يعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلاً»؛ آیا گمان می کنی بیشترآنان [سخن حق را] می شنوند یا در {حقایق }می اندیشند؟ آنان جز مانند چهارپایان نیستند؛ بلکه آنان گمراه ترند !.(1)

در جامعهٔ بشری امروز، مردم از وسایل صوتی تصویری استفاده می کنند و اخبار، اطلاعات و خواسته های لازم خود را از این طریق به دست می آورند. بسیاری از دشمنان زمانی که بخواهند کشور دیگری را از پا در بیاورند و آن را نابود کنند، از این ابزار استفاده می کنند و مردم آن جامعه را تحت تأثیر افکار و عقاید خود قرار می دهند.

می توان یکی از اهداف تولید کنندگان و فروشندگان این وسایل را، حفظ نظام اسلامی و مبانی نظری آن دانست. این عزیزان از هرگونه اموری که باعث تضعیف آن می شود، جدّاً باید اجتناب کنند. امام خمینی(قدسّ سرّه)

1- فرقان/ 44.

دربارهٔ حفظ انقلاب اسلامی می فرمودند: «از این جهت، این سازمان (صدا و سیما) باید صد در صد به صورتی باشد که با نهضت و انقلاب اسلامی بسازد. نه اینکه ما بگوییم رادیو تلویزیون اسلامی هست؛ ولی ببینیم یک حرفهایی در آن می زنند که به اسلام و به انقلاب اسلامی لطمه وارد می آورد.»(1)

بعضی از مباحثی که در این کتاب آورده می شود مانند «سینما، دوبله، سانسور و ...» از آن جهت که با محتوای محصولات صوتی تصویری در ارتباط است ذکر می شود و امیدوارم مفید واقع شود.

این صنف با اصناف دیگری مانند «خدمات کامپیوتری»، «عرضه کننده محصولات فرهنگی»(2)،

«الکترونیک»(3)،«لوازم خانگی» و ... در ارتباط می باشد لذا به اختصار به احکام و آداب این اصناف هم اشاره ای می شود تا علاوه بر صنف صوتی تصویری، اصناف دیگر هم از این کتاب بهره مند شوند.

این اثر دارای چهار بخش می باشد که به اختصار معرفی می شود:

1- صحیفه نور، امام خمینی، ج 12، ص 291، سخنرانی در حضور مدیر عامل صدا و سیما، 23/2/1359.

2- مانند ویدئو کلوپها.

3- مانند تعمیرگاههای وسائل صوتی تصویری.

بخش اول: کلیات تجارت که شامل (کارهای پسندیده، کارهای ناپسند، معروفات صنف و منکرات صنف) می باشد.

بخش دوم: احکام و آداب تولید که شامل (احکام دوبله و سانسور، احکام سینما و بازیگری، و توصیه به مسئولین) می باشد.

بخش سوم: احکام و آداب خرید و فروش که شامل (احکام فروش، احکام ویدئو کلوپ و خدمات رایانه ای، بازی های رایانه ای، تعمیرات وسایل صوتی تصویری) می باشد.

بخش چهارم: احکام و آداب واردات و صادرات که شامل (واردات کالای خارجی، اثر واردات بر جامعه، قاچاق و توصیه به مسئولین) می باشد.

نکته: اگر در کتاب، نظرات فقهی مرجع تقلیدی ذکر نشد یا به آن دست نیافتیم یا در این مورد نظری نداشته اند. ان شاء الله در صورتی که این نظرات را به دست بیاوریم در چاپهای بعدی اضافه می شود.

نکته: خوانندگان محترم در صورتی که در یک موضوع خاص، مسئله شرعی ای را در این کتاب پیدا نکردند حتماً از مرجع تقلید خودشان استفتاء کنند.

این اثر با نظارت «پژوهشکدهٔ امر به معروف و نهی از

منکر» تهیه شده است و امیدواریم که خوانندگان محترم از آن در مسیر رشد خود و جامعه استفاده کنند.

در پایان از تمام عزیزانی که بنده را در تهیه این مجموعه یاری فرمودند تشکر می کنیم و از خدای منّان موفقیت آنها را خواستاریم.

ص: 24

بخش اول: کلیات تجارت

اشاره

در این بخش، مطالبی ارائه می شود که برای هر کسب و کاری مفید و لازم به حساب می آید و دانستن آنها باعث می شود تا در شغل و حرفه ی خود موفق باشیم و بتوانیم از گناهان، خطرات و آسیبهای شغلی در امان بمانیم و در نتیجه، بهتر خدمتگزار مردم عزیز کشورمان باشیم.

ص: 26

فصل اول: کارهای پسندیده

اشاره

تجارت و معامله کردن با زندگی افراد یک جامعه ارتباط مستقیم دارد؛ لذا اسلام برای آن دستورات و توصیه های راهگشایی را مطرح کرده است. فروشندگان محترم با به کارگیری آنها می توانند معاملات خوبی را انجام دهند و جامعه خود را به رشد و تعالی برسانند. در این قسمت برخی از دستورات مهمی که سزاوار است انجام شود بیان می شود:

1. یادگیری احکام

یکی از مهم ترین نکاتی که هر کاسب و تاجری سزاوار است به آن توجه و دقت کامل داشته باشد، یادگیری

مسائل و احکام شرعی(1) آن شغل(2)

یا حرفه و صنف می باشد؛ زیرا اگر کسی بدون در نظر گرفتن احکام شرعی وارد شغلی شود،(3)

ممکن است دچار آسیبهایی شود که رهایی از آن چندان راحت و آسان نباشد و چه بسا به نابودی دنیا و آخرت او منجر شود.

مولای متقیان علی(علیه السّلام) بارها می فرمودند: «یَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفِقْهَ ثُمَ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ؛(4)

ای تاجران ! ابتدا فقه و احکام شرعی تجارت را فراگیرید، سپس به تجارت بپردازید.»

تکراردر روایت ، به ما گوشزد می کند که فهم و یادگیری

1- بر هر کسی که خودش به تجارت و سایر انواع کسب مشغول است، واجب است که احکام و مسائل مربوط به آن را یاد بگیرد تا صحیح آن را از فاسدش بشناسد و از ربا سالم بماند که مقدار لازم، آن است که حکم تجارت و معامله ای را که انجام می دهد، در همان موقع انجام دادن، ولو از روی تقلید، بداند. (ترجمه تحریر الوسیله، امام خمینی، ج 2، ص 357).
2- امام صادق(علیه السّلام) فرمودند: «...کُلُ ذِی صِنَاعَهٍ مُضْطَرٌّ إِلَی ثَلَاثِ خِلَالٍ یَجْتَلِبُ بِهَا الْمَکْسَبَ ... وَ هُوَ أَنْ یَکُونَ حَاذِقاً بِعَمَلِهِ...: هر صاحب شغلی باید سه صفت داشته باشد تا با آنها جذب کند... در آن حرفه و صنعت، حاذق و متخصص باشد.» (تحف العقول، ابن شعبه حرانی، ص322)
3- امام علی(علیه السّلام) فرمودند: «مَنِ اتَّجَرَ بِغَیْرِ عِلْمٍ ارْتَطَمَ فِی الرِّبَا ثُمَّ ارْتَطَمَ»؛ هر کس بدون علم (و آگاهی لازم) به تجارت مشغول شود، در ربا فرو می رود.» (کافی، کلینی، ج 5، ص 154، ح 23).
4- همان، ص 150، ح 1.

مسائل (مخصوصاً احکام و آداب شرعی) هر شغلی از اهمیت و حساسیت بالایی برخوردار است. حضرت علی(علیه السّلام) در ادامۀ حدیث، ابتلا به ربا را مهم ترین آسیب تجارتِ بدون آگاهی لازم می دانند و می فرمایند: «به خدا قسم! ربا در این امت، از راه رفتن مورچه بر روی سنگ مخفی تر است»(1)

یعنی «ربا» در معاملات آنقدر مخفی است که فقط کسانی که «احکام معامله» را به خوبی فرا گرفته باشند می توانند از آسیبهای آن در امان باشند.

2. بردن نام خدای متعال

سزاوار است تاجران و فروشندگان مؤمن، کارهای خود را با نام خدای متعال شروع کنند تا کسب و کارشان رنگ و بوی الهی پیدا کند و موجب برکات شود.(2)

3. یاد الهی

در بازار و محل کسب و کار، رفت و آمد مردم بیشتر از جاهای دیگر است و با امور مادی بیشتر ارتباط دارند لذا

1- ... وَ اللَّهِ لَلرِّبَا فِی هَذِهِ الْأُمَّهِ أَخْفَی مِنْ دَبِیبِ النَّمْلِ عَلَی الصَّفَا شُوبُوا أَیْمَانَکُمْ بِالصِّدْقِ التَّاجِرُ فَاجِرٌ وَ الْفَاجِرُ فِی النَّارِ إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَ أَعْطَی الْحَق.(همان).
2- امام باقر(علیه السّلام): «...ینبغی الإتیان به عند افتتاح کلّ أمر عظیم أو صغیر لیبارک فیه؛ ...سزاوار است (بسم الله) گفتن در آغاز هر کار بزرگ و کوچکی؛ زیرا بواسطه این کار برکت در کارتان واقع می شود.» (اطیب البیان فی تفسیر القرآن، طیب، ج 1، ص 93)

احتمال آلوده شدن به گناه کردن زیادتر است،(1)

طبیعتاً غفلت مردم نیز شدّت پیدا می کند(2)،

لذا سزاوار است در طول کسب و کار، همیشه به یاد خدای منّان باشید تا از خطرات و آسیبهای کاری در امان مانید و همیشه آرامش داشته باشید که: «الَّذِینَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِکْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِکْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»(3)؛ [بازگشتگان به سوی خدا] کسانی [هستند] که ایمان آوردند و دلهایشان به یاد خدا آرام می گیرد. آگاه باشید! دلها فقط به یاد خدا آرام می گیرد.»

پس بهتر است کاسبان عزیز در تمام اوقات، زبان و قلب آنان به ذکر الهی(4)

مشغول باشد تا از وسوسه های

1- امام علی(علیه السّلام): «مَجَالِس الْأَسْوَاقِ مَحَاضِرُ الشَّیْطَان؛ مکانهای بازار محلهای حضور شیطان هستند.» (عیون الحکم و المواعظ، لیثی، ص 488، ح 9038).
2- رسول الله(صلّی الله علیه و آله وسلّم): «بازار، مکان سهو و غفلت است، پس هر کس در آن خدای متعال را تسبیح گوید، برای او یک میلیون ثواب می نویسند.» (التفسیر المعین للواعظین و المتّعظین، بغدادی، ص 361)
3- رعد/ 28.
4- امام صادق(علیه السّلام) فرمودند: در محل کسب و کار بگو: «اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْئَلُکَ مِنْ خَیْرِهَا وَ خَیْرِ أَهْلِهَا وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّهَا وَ شَرِّ أَهْلِهَا اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَبْغِیَ أَوْ یُبْغَی عَلَیَّ أَوْ أَعْتَدِیَ أَوْ یُعْتَدَی عَلَیَّ اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ إِبْلِیسَ وَ جُنُودِهِ وَ شَرِّ فَسَقَهِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ حَسْبِیَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلَّا هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ: پروردگارا؛ از تو خیر بازار و اهلش را درخواست می کنم و از شر بازار و اهلش به تو پناه می برم. بارپروردگارا؛ پناه می برم به تو از اینکه ظلم کنم یا مورد ظلم قرار بگیرم، یا ستم کنم یا مورد ستم واقع شوم، یا به دیگران تجاوز و ستم بکنم یا مورد تجاوز و ستم قرار بگیرم. خداوندا؛ از شر ابلیس

و لشگریانش و شر فاسقان عرب و عجم به تو پناه می برم؛ و خدا مرا کفایت می کند. نیست خدایی جز او، بر او توکل می کنم و او پروردگار عرش با عظمت است» (کافی، کلینی، ج 5، ص 156، ح 2).

شیطان محفوظ باشند و به گناهان شغلی آلوده نشوند.(1)

4. جلب رضایت الهی

اگر قرار است معامله ای انجام دهیم تا سود ببریم، باید سعی کنیم کارمان مورد رضایت خدای متعال باشد و به خاطر سودهای دنیوی، خدای منّان را فراموش نکنیم؛ وگرنه بزرگ ترین ضرر را کرده ایم؛ ولی خود متوجه نیستیم.

5. دایم با طهارت بودن

سزاوار است انسان در همه حال، خصوصاً هنگام کار با طهارت (با وضو و پاکی از جنابت) باشد تا همیشه از نورانیت و برکات الهی بهره مند گردد.

1- پیامبر اکرم(صلّی الله علیه و آله وسلّم) درباره غفلت و آلوده بودن بازار فرمودند: «شَرُّ بِقَاعِ الْأَرْضِ الْأَسْوَاقُ وَ هِیَ مَیْدَانُ إِبْلِیس؛ بدترین مکان زمین، بازارها می باشد که حقیقتاً میدان شیطان است.». (من لا یحضره الفقیه، صدوق، ج 3، ص 199، ح 3751).

6. خوش رفتاری و احترام به مشتری

یکی از مسائلی که فروشندگان محترم باید حتماً به آن اهمیت بدهند «خوش رفتاری» با مشتری است که منجر به جذب، خرید و رضایت بیشترمشتریان می شود.

امام صادق(علیه السّلام) فرموده اند: «کامل ترین مؤمنین در ایمان کسانی هستند که با مردم خوش رفتارتر باشند.»(1)

یعنی اینکه اگر فروشندگان با مشتری خود خوش برخورد باشند، ایمانشان نیز کامل تر می شود. همچنین در روایت است که افراد خوش رفتار با مردم، اجر و پاداش کسی را دارند که روزها را روزه گرفته و شبها را تا به صبح به عبادت مشغول بوده است(2) و همچنین ثواب شخصی را دارد که پیوسته در راه خداوند منّان در جهاد می باشد: «خدای تبارک و تعالی عطا می کند از ثواب بر کسی که خوش خلق است، همانند کسی که در راه خدا برای جهاد، پیوسته در رفت و آمد است.» (3)

بعضی اوقات علاقه داریم بیشتراز یک مغازه خرید کنیم. هنگامی که دقت می کنیم، می بینیم علت این

1- إِنَّ أَکْمَلَ الْمُؤْمِنِینَ إِیمَاناً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً (کافی، کلینی، ج 2، ص 99، ح 1).

2- رَسُولُ اللَّهِ(صلّی الله علیه و آله وسلّم): «إِنَّ صَاحِبَ الْخُلُقِ الْحَسَنِ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ.» (همان، ص100، ح 5).

3- امام صادق علیه السلام فرمودند: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی لَیُعْطِی الْعَبْدَ مِنَ الثَّوَابِ عَلَی حُسْنِ الْخُلُقِ کَمَا یُعْطِی الْمُجَاهِدَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ یَغْدُو عَلَیْهِ وَ یَرُوحُ (همان، ص 101، ح 12).

علاقه، نوع برخورد فروشنده با ما است؛ چون با مشتریان خود با احترام برخورد می کند.

8. صداقت

جمعی قصد تجارت داشتند، گفتند: خوب است ابتدا خدمت امام صادق(علیه السّلام) برویم و با ایشان مشورت کرده، درخواست دعا کنیم. حضرت دعا نمودند و فرمودند: «در صحبت کردن صداقت داشته باشید! در تجارت، عیب (کالا) را مخفی و کتمان نکنید و مشتری را فریب ندهید که همانا فریب دادن او ربا (و سود بردنِ حرام) است. آنچه را که نسبت به خود راضی هستید، برای دیگران نیز راضی باشید... همانا تاجر با صداقت در روز قیامت با فرشتگان بزرگوارِ نیکوکار همراه است.»(1)

اگر فروشندگان به این موضوعات اهمیت بدهند، به درجاتی می رسند که در قیامت با «صدیقین و شهدا» محشور می شوند: «تاجر راستگو و صادق در روز قیامت با صدیقین و شهدا محشور می شود.»(2)

پس برخورد صادقانه با مشتری و در عرضهٔ کالا، سبب تولید کالاهای بهتر، جذب مشتری بیشترو تقویت انسانهای صالح می شود.

1- فتح الأبواب بین ذوی الألباب و بین رب الأرباب، سید بن طاووس، ص160.
2- پیامبر اکرم فرمودند: التّاجِرُ الصَّدوقُ یَحشُرُ یومَ القیامهِ مع الصِّدّیقینَ وَ الشُّهداءِ (المحجه البیضاء فیض کاشانی، ج 4، ص 140).

9. نماز اول وقت

کاسب مومنی را می شناختم که وقت نماز، درون مغازه اش سجاده ای را پهن می کرد و مشغول نماز می شد؛ یعنی کسب و کار او را از نماز اول وقت باز نداشته بود.(1)

از دیدن این صحنه آنقدر لذت می بردم که واقعاً قابل توصیف نیست؛ چون این شخص رابطهٔ خود با خدای خویش را با سود بیشتردنیوی معاوضه نکرده بود و مصداق آیهٔ:)رِجالٌ لاتُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیْعٌ عَنْ ذِکْرِ اللَّهِ وَ إِقامِ الصَّلاه((2) می باشد. مطمئنم که سود واقعی را این کاسب مؤمن برده است: «آنان بیشترین سود را از تجارت دارند.» (3)

کاسبی که هنگام نماز، تمام کارها(4) را (در صورت

1- امام رضا(علیه السّلام) فرمودند: «... وَ إِذَا کُنْتَ فِی تِجَارَتِکَ وَ حَضَرَتِ الصَّلَاهُ فَلَا یَشْغَلْکَ عَنْهَا مَتْجَرُک...؛ زمانی که در حال تجارت بودی و وقت نماز رسید، کسب و کارت تو را از نماز باز ندارد.» (الفقه المنسوب إلی الإمام الرضا(علیه السّلام)، ص 251).

2- مردانی که بازرگانی و خرید و فروش ایشان را از یاد خدا و بر پا داشتن نماز و دادن زکات مشغول نکند. (نور/ 37)

3- امام صادق درباره آیه)رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیْعٌ عَنْ ذِکْرِ اللَّهِ(فرمودند: «کَانُوا أَصْحَابَ تِجَارَهٍ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاهُ تَرَکُوا التِّجَارَهَ وَ انْطَلَقُوا إِلَی الصَّلَاهِ وَ هُمْ أَعْظَمُ أَجْراً مِمَّنْ لَمْ یَتَّجِرْ؛ این افراد صاحبان تجارت بودند. زمانی که وقت نماز فرا می رسید، تجارت را رها کرده، به سوی ادای نماز می رفتند و اینها اجرشان از افراد دیگر که تاجر نیستند (و نماز را اول وقت به جا می آورند) با عظمت تر است.» (من لا یحضره الفقیه، صدوق، ج 3، ص 192، ح 3720).

4- آقای قرائتی می فرمودند: «شهید رجایی سخنرانی می کرد که اول وقت (نماز) شد. گفت: آقایان! اگر الان وسط سخنرانی، یک شخصیت مهم مملکتی با من یک کار مهمی داشته باشد، اجازه می دهید بروم گوشی را بردارم؟ مردم گفتند: بله، بروید گوشی را بردارید. گفت: الان خدا پشت خط است. تلفن خدا صدا می کند. اذان است و من می خواهم نماز

بخوانم. مردم نیز به تبعیت از ایشان رفتند نماز بخوانند.» (برنامه درسهایی از قرآن، سال 71، نماز جماعت 2، ص 4).

امکان) تعطیل می کند(1)،باعث برکت زندگی و کسب و کار خویش می شود.

10. استخدام افراد مؤمن

س: آیا استخدام خانمهای بدحجاب اشکال دارد؟

ج: باید بر اساس قوانین و مقرّرات عمل شود، ضمناً «امر به معروف و نهی از منکر» با رعایت شرایط(2)

آن نباید ترک شود.(3)

اگر در مشاغل مختلف افرادی را استخدام کنند که

1- شهید رجایی می فرمود: «به نماز نگویید کار دارم، به کار بگویید نماز دارم.» (یکصد و چهارده نکته درباره نماز، قرائتی، ص 30).
2- الف: معروف و منکر را بشناسد ب: احتمال بدهد که امر به معروف یا نهی از منکر در مخاطب تأثیر گذار است. ج: آن که بداند شخص گنهکار بنا دارد گناه خود را تکرار کند، د: امر به معروف یا نهی از منکر برای او مفسده ای مانند ضرر جانی یا آبرویی یا مالی قابل توجّهی نداشته باشد. (توضیح المسائل، امام خمینی،ص 596، م 2659).
3- استفتاء آیت الله مکارم، 17/2/1393.

معیارهای اسلامی را داشته باشند و باعث ترویج و اشاعۀ ناهنجاریها در جامعه نشوند، بهتر است تا معاذ الله در گناه آنها شریک نباشند.

11. دقت در تحویل اجناس

کسانی که مسئول جابجایی و حمل و نقل وسایل صوتی تصویری هستند، باید توجه داشته باشند که به این وسایل ضرری وارد نشود؛ چون اگر در این امر کوتاهی کنند و به کالاهای فروشنده یا خریدار خسارتی وارد شود، ضامن هستند و باید آن خسارت را پرداخت کنند.(1)

12. مستحبّات فروش

اجمال و اقتصار داشتن در طلب مال، به طوری که نه کوتاهی کند و نه حریص باشد.(2)

اگر کسی در خرید و فروش پشیمان شد و درخواست بهم زدن آن را در وقت مقتضی کرد، فروشنده قبول کند.(3)

میان کسی که چانه می زند و کسی که چانه نمی زند، در قیمت و فروش فرقی قائل نشود؛ یعنی قیمت را برای

1- استفتاء، آیت الله سیستانی، 1/11/1393.
2- ترجمه تحریر الوسیله، امام خمینی، ج 2، ص 357، م 22 .
3- همان.

اولی (که چانه زده) کم کند؛ ولی برای دوّمی زیاد کند؛ اما اگر به سبب فضیلت و دین، میان خریداران فرق بگذارد، ظاهراً اشکال ندارد.(1)

در قیمت جنس سختگیری نکند،(2) مگر در موردی که اگر سختگیری نکند، مغبون (متضرّر) می شود.(3)

چیزی را که می فروشد قدری زیادتر بدهد.(4)

فروشنده (برای خرید و فروش) قسم نخورد.(5)

1- همان.
2- توضیح المسائل، امام خمینی، ص 420، م 1944.
3- توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص 404؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 324، م 1749.
4- توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص 404؛ توضیح المسائل، آیت الله شبیری زنجانی، ص 425.
5- توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 324، م 1749.

فصل دوم: کارهای ناپسند

اشاره

در هر شغل و حرفه ای آسیبهایی وجود دارد که با آگاهی از آنها می توانیم مانع بروز آن خطرات باشیم. در این فصل اموری ذکر می شود که باعث آلوده شدن به گناه و پایین آمدن راندمان کاری می شود؛ پس کاسبان محترم باید مواظب باشند تا دچار این آسیبها نشوند.

1. نگاه به نامحرم

اشاره

در جامعهٔ امروزی ارتباطات بین افراد، مخصوصاً زن و مرد زیاد شده است و در بسیاری از موارد حریم بین افراد رعایت نمی شود و مشکلات فراوانی به وجود می آورد.

ص: 39

امام علی(علیه السّلام) می فرماید: «اَلْعُیُونُ مَصَایِدُ الشَّیْطَان؛[1] یکی از دامهای قوی شیطان، نگاه کردن به نامحرم است.» فروشندگان محترم لوازم صوتی تصویری باید مواظب این دام شیطانی باشند؛ چون متأسفانه بعضی از خانمها با حجاب نامناسب برای خرید لوازم به فروشگاه ها مراجعه می کنند و این امر ممکن است باعث انحراف اخلاقی فروشنده شود.

گاهی نیز ممکن است همکار انسان، زن نامحرمی باشد که پوشش مناسبی ندارد. در این صورت، نگهداری چشم از نگاه به نامحرم سخت تر می شود؛ چون دایم در معرض دید است، در نتیجه مراقبت بیشتری نیاز است.

الف: بعضی از آثار مخرب و زیانبار نگاه به نامحرم

راه ورودی قلب

امام علی(علیه السّلام) می فرماید: «الْعَیْنُ بَرِیدُ الْقَلْب؛[2] نگاه، پیک قلب است.» اگر فروشندهٔ محترم به خریدار یا همکار زن نگاه کند، تصویری از او در ذهن و قلبش ایجاد می گردد که سبب می شود به یاد او بیفتد و در نتیجه، شیطان او را به خوبی وسوسه کند.

1- عیون الحکم و المواعظ، لیثی، ص 41.
2- همان، ص 38.

بذر شهوت

نگاه به نامحرم باعث تحریک شهوت می شود: حضرت عیسی(علیه السّلام) به حواریون می فرمود: «إِیَّاکُمْ وَ النَّظَرَ إِلَی الْمَحْذُورَاتِ فَإِنَّهَا بَذْرُ الشَّهَوَاتِ و نَباتُ الفِسقِ»؛ (1) از نگاه کردن به چیزهایی که ممنوع هستند بپرهیزید که همانا بذر شهوات و شاخ و برگ فسق است»

حسرت دایمی

چه بسیار افرادی که به وسیلهٔ چشم خود بذر شهوت را در دل خود می کارند؛ اما برای همیشه حسرت آن بر دلشان نشسته، هیچ گاه به آرزوی خود نرسند.

امام صادق(علیه السّلام) فرموده اند: «النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِیسَ مَسْمُومٌ وَ کَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِیلَةً؛ (2) نگاه (حرام) تیری از تیرهای مسموم شیطان است. چه بسیار نگاهی که حسرتی طولانی را برجای می گذارد.»

سلب آسایش

امیرالمؤمنین(علیه السّلام) فرموده اند: «مَنْ أَطْلَقَ نَاظِرَهُ أَتْعَبَ خَاطِرَهُ؛ (3)

هر کس چشم و نظرش را رها کند، ذهن و خاطرش

1- مصباح الشریعه، ص 10.
2- کافی، کلینی، ج 5، ص 559، ح 12.
3- جامع الأخبار، شعیری، ص 93.

به سختی می افتد.» کسی که به نامحرم نگاه کند، آسایش فکری ندارد و پیوسته فکر و ذهنش مشغول آنچه دیده است، می باشد.

اگر فروشندگان محترم چشم خود را از نامحرم بپوشانند، برای خود آنها بهتر است: «قُلْ لِلْمُؤْمِنينَ یَغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ ... ذلِکَ أَزْکی لَهُمْ؛ به مردان مؤمن بگو دیدگان (از نگاه حرام) فرو دارند ... این برای آنان پاک تر است»(1) و باعث راحتی قلب(2)

آنان می شود و حتی به مقاماتی می رسند که کمتر کسی به آن رسیده است(3) و از عبادت، لذتی وصف نشدنی می برد.(4)

1- نور/ 30.
2- امام علی(علیه السّلام): «مَنْ غَضَّ طَرْفُهُ أَرَاحَ قَلْبَه؛ هر که چشم خود را بست، قلبش راحت تر شد.» (غرر الحکم و درر الکلم، آمدی، ص 663، 1467).
3- امام صادق(علیه السّلام): «مَا اغْتَنَمَ أَحَدٌ بِمِثْلِ مَا اغْتَنَمَ بِغَضِّ الْبَصَرِ لِأَنَّ الْبَصَرَ لَا یُغَضُّ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ تَعَالَی إِلَّا وَ قَدْ سَبَقَ إِلَی قَلْبِهِ مُشَاهَدَهُ الْعَظَمَهِ وَ الْجَلَال: کسی به مانند آنچه از چشم پوشیدن استفاده می کند غنیمت و سود نمی برد، زیرا که چشم از محرمات پوشیده نمی شود مگر آنکه جلوه عظمت و جلال پروردگار متعال در قلب مشاهده شود» (مصباح الشریعه، ترجمه مصطفوی، ص 174).
4- رسول خدا(صلّی الله علیه و آله وسلّم): «النَّظَرُ إِلَی مَحَاسِنِ النِّسَاءِ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِیس فَمَنْ تَرَکَهُ أَذَاقَهُ اللَّهُ طَعْمَ عِبَادَهٍ تَسُرُّه؛ نگاه به زیباییهای زنان تیری از تیرهای شیطان است، پس هر کس که این نگاه را ترک کند، خداوند طعم شیرینی عبادتش را به او می چشاند.» (مستدرک الوسائل، نوری، ج 14، ص 270، ح 16686).

ب: احکام نگاه

اشاره

برای اینکه بتوانیم چشم را از دیدن تصاویر و صحنه های حرام حفظ کنیم باید بدانیم دیدن چه چیزهایی جایز و چه چیزهایی حرام است؛ در ادامه احکام آن به اختصار بیان می شود:

نگاه مردان به زنان

نگاه کردن مرد به موی سر و بدن زن نامحرم چه با قصد لذّت و چه بدون آن حرام است.(1)

اگر زنان مسلمان حجاب کامل شرعی(2) خود را رعایت کرده باشند و در گردی صورت و مچ دست تا انگشتان آنان زینتی نباشد(3)، مردان - می توانند بدون قصد لذت و ریبه(4)

به صورت و مچ دست تا انگشتان نگاه کنند.(5)

زنان به هر منظوری زینت کرده باشند، نگاه به مواضع زینت شدۀ آنان جایز نیست. (6)

ص: 43

1- توضیح المسائل (محشی - امام خمینی)؛ ج 2، ص 485، م 2433.
2- بر زن واجب است تمام بدن خود را از نظر نامحرم بپوشاند، ولی پوشاندن وجه و کفّین لازم نیست مگر آنکه مفسده ای بر آن مترتّب باشد. (استفتائات، امام خمینی، ج 3، ص 251، س 17).
3- استفتاءات، امام خمینی ج 3، ص 256، س 32.
4- . ریبه؛ یعنی خوف وقوع در عمل حرام مثل استمناء و زنا می باشد. (آیت الله سیستانی: www.sistani.org)
5- توضیح المسائل، امام خمینی، م 2309.
6- استفتاءات، امام خمینی، ج 3، ص 256، س 32؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 162، س5148؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج 2،

ص 363، س1506؛ استفتاء، آیت الله نوری همدانی، 30/9/1393؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، 4/10/1393.

نگاه به غیر از صورت و مچ دست تا انگشتان زنان نامحرم مانند کف پا، روی پا، پاشنه پا، ساق پا و..جایز نیست. (1)

اگر مردی بترسد، در صورتی که به نامحرم نگاه کند، به گناه می افتد، نباید به او نگاه کند.(2)

آن چیزی که حرام است «نگاه کردن» است، نه «نگاه افتادن»، لذا آنچه را که انسان به طور اتفاقی در بازار، اماکن عمومی، محل کار و... می بیند، اشکال ندارد؛ ولی باید بلافاصله نگاه را برگرداند تا حکم «نگاه کردن» پیدا نکند. (3)

هر کس که نگاه کردن به او جایز نیست، دیدن او از پشت شیشه یا در آینه و یا آب صاف و یا هر چیز دیگری که عکس او را منعکس می کند نیز جایز نیست. (4)

نگاه کردن به مواضعی از بدن زنان نامحرم غیر

ص: 44

1- منهاج الصالحین، آیت الله سیستانی، ج 3، ص 12، م 14؛ احکام روابط زن و مرد، ص45.
2- توضیح المسائل، امام خمینی، ص: 510، م 2309؛ توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص 503، م 2497؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 400، م 2080.
3- احکام روابط زن و مرد، ص50؛ با استفاده از جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 2، ص170، س 1703.
4- با استفاده از توضیح المسائل، آیت الله سیستانی، م 2454.

مسلمان (چه اهل کتاب و چه کفار) که به طور معمول نمی پوشانند، اشکال ندارد، مشروط به آن که به قصد لذت و ریبه نباشد؛ لکن بنابر احتیاط واجب، مردان نمی توانند به مواضعی که معمولاً آنها می پوشانند، نگاه کنند. (1)

نگاه مردان به عکس زنان

مردان می توانند به عکس نامحرمی که حجاب خود را کاملاً رعایت کرده است؛ به شرط اینکه به قصد لذت و ریبه نباشد (خواه او را بشناسند یا نشناسند) نگاه کنند. (2)

مردان به عکس زنی که او را می شناسند و حجاب خود را کاملاً رعایت نکرده است، نمی توانند نگاه کنند.(3)

مردان به عکس زنی که او را نمی شناسند و حجاب خود را کاملاً رعایت نکرده است، بدون قصد لذت و ریبه می توانند نگاه کنند.(4)

1- تحریر الوسیله، امام خمینی، ج 2، ص 244، م 27؛ توضیح المسائل (محشی - امام خمینی)؛ ج 2، ص 487، م 2434.
2- منهاج الصالحین، آیت الله سیستانی، ج 3، ص 14، م 27؛ احکام روابط زن و مرد، ص76 .
3- استفتاءات، امام خمینی، ج 3، ص263، س 23؛ احکام روابط زن و مرد، ص76؛ با استفاده از جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 2، ص 173، س 1716.
4- استفتاءات، امام خمینی، ج 3، ص263، س 25، احکام روابط زن و مرد، ص76 .

نگاه کردن به عکس زنان غیر مسلمان، در صورتی که مرد آنها را نشناسد و نترسد که به مفسده و گناه بیفتد، بدون قصد لذت و ریبه اشکال ندارد؛ اگرچه احتیاط مستحب این است که نگاه نکند.(1)

نگاه کردن به عکس دختربچهٔ نابالغ؛ اگر بدون قصد لذت باشد و انسان نترسد به گناه آلوده شود، اشکالی ندارد.(2)

در صورتی که کسی بترسد با نگاه کردن به عکس شخصی به گناه می افتد، نباید با آن عکس نگاه کند.(3)

نگاه زنان به مردان

نگاه کردن زنها به بدن مرد نامحرم (به استثنای وجه و کفّین و مقداری که معمولاً نمی پوشانند) حرام است (چه با قصد لذت باشد یا نباشد). (4)

دیدن موی سر و صورت، دستها تا مچ، پا تا قوزک و

1- احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص190، س 702؛ احکام روابط زن و مرد، ص78 .
2- توضیح المسائل، امام خمینی، ص: 510، م 2309؛ توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص 503، م 2497؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 400، م 2080.
3- احکام روابط زن و مرد، ص79؛ با استفاده از توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 401، م 2087.
4- احکام روابط زن و مرد، ص68؛ با استفاده از جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 2، ص 172، س 1713.

گردن مردان نامحرم برای زنها اشکالی ندارد، به شرط آن که به قصد لذت و ریبه نباشد. (1)

نگاه زنان به عکس مردان

زنها بدون قصد لذت و ریبه می توانند به عکس مردان نگاه کنند (خواه مرد را بشناسند یا نشناسند، خواه مرد محرم باشد یا نباشد).(2)

دیدن عکس ورزشکاران، هنرمندان، شهدا و... برای خانمها تا زمانی که مفسده ای(3) نداشته باشد، اشکال ندارد.(4)

2. خلوت با نامحرم در محیط کار

یکی از لغزشگاه های شایع برای تمام اصناف، برخورد یا خلوت کردن با نامحرمان است؛ چون طبق روایات شیطان در این موقع حضور پررنگ تری پیدا کرده، شروع به وسوسه می کند. پیامبر اکرم(صلّی الله علیه و آله وسلّم) فرمودند: «هرگز مردی با زن نامحرم خلوت نکند؛ زیرا هیچ مردی با زنی خلوت

ص: 47

1- احکام روابط زن و مرد، ص69؛ با استفاده از جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 2، ص 172، س 1713؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 401، م 2080.
2- احکام روابط زن و مرد، ص 82.
3- آیت الله بهجت: «چون در معرض مفسده داشتن است، اشکال دارد.» (استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 221، س 4085).
4- احکام روابط زن و مرد، ص 82 .

نمی کند، مگر اینکه شیطان {به عنوان} سومین نفر در آنجا حاضر می شود.» (1)

اگر در قصۀ حضرت یوسف(علیه السّلام) دقت کنیم، متوجه خواهیم شد که زن عزیز مصر در خلوت و اتاق در بسته فکر شیطانی خود را بروز داد: «وَ راوَدَتْهُ الَّتی هُوَ فی بَیْتِها عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَّقَتِ الْأَبْوابَ وَ قالَتْ هَیْتَ لَک؛ و آن [زنی] که یوسف در خانه اش بود، از یوسف با نرمی و مهربانی خواستار کام جویی شد، و [در فرصتی مناسب] همه درهای کاخ را بست و به او گفت: پیش بیا [که من در اختیار توام].»(2) و اگر خدای متعال حضرت یوسف(علیه السّلام) را حفظ نمی فرمود، و او به قصد شوم زلیخا توجه می کرد، به گناه مبتلا می شد: «وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْلا أَنْ رَأی بُرْهانَ رَبِّهِ کَذلِکَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَ الْفَحْشاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُخْلَصین؛ و در حقیقت [آن زن] آهنگ وی کرد، و [یوسف نیز] اگر برهان پروردگارش را ندیده بود، آهنگ او می کرد. چنین [کردیم] تا بدی و زشتکاری را از او بازگردانیم؛ چراکه او از

1- لَا یَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِامْرَأَةٍ إِلَّا کَانَ الشَّیْطَانُ ثَالِثَهُمَا(دعائم الإسلام، ابن حیون، ج 2، ص 214، ح 788).

2- یوسف/ 23.

بندگان مخلص ما بود.» (1)

بر این اساس، مراجع تقلید فتوا داده اند که: «اگر مرد و زن نامحرم در محل خلوتی باشند که کسی آنجا نباشد و دیگری نیز نتواند وارد شود؛ چنانچه بترسند که به حرام بیفتند، باید از آنجا بیرون بروند و ماندن آنها در آن مکان حرام است.»(2)

پس اگر افرادی به خاطر شرایط کاری و شغل شان مجبورند با نامحرم در یک اتاق باشند، حتی الامکان درب اتاق را باز بگذارند تا از وسوسه های شیطانی در امان بمانند.

3. شوخی با نامحرم

گاهی دو همکار نامحرم در محیط کار با یکدیگر شوخی می کنند، غافل از اینکه این کار از یک طرف باعث تحریک شهوت و ایجاد علاقه بین افراد نامحرم می شود، و از سوی دیگر، راندمان و کیفیت کار آنها پایین می آید.

مراجع تقلید می فرمایند: «شوخی با نامحرم، اگر مفسده داشته باشد، جایز نیست»(3).عموم اصناف باید در

1- همان/ 24.
2- توضیح المسائل، امام خمینی، ص 512، م 2321؛ رساله احکام بانوان، آیت الله تبریزی، ص90، م 390؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 157، م 814؛ آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.
3- آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، فیلم؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج 2، ص 324، س 1313؛ جامع المسائل، آیت الله فاضل (فارسی)، ج 1، ص 454، س 1721؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 187، س 5256، 5257.

تمام حالات موازین شرعی را مراعات کرده و از کاری که عفت و حیای آنان را از بین می برد، اجتناب کنند.

4. غیبت

گاهی اتفاق می افتد که در جمعهای خودمانی یا محلهای کاری، برای سرگرمی یا به عنوان صحبت کردن دربارهٔ مسائل سیاسی، مشکلات جامعه و نَقل کردن خاطرات به گناه بزرگ «غیبت»(1)

آلوده می شویم. پس شایسته است اطلاعاتی دربارهٔ غیبت و نتایج آن داشته باشیم.

همچنین بهتر است برای آلوده نشدن به اینگونه گناهان، زبان خود را به «ذکر»(2)

عادت دهیم تا هم بتوانیم جلوی گناهانی مانند غیبت، دورغ، تهمت، نیش زبان، مسخره کردن و... را بگیریم و هم در حال عبادت و کسب ثواب باشیم؛ که این کار هم موجب برکت در کارمان

1- اگر صفتی- ناروا- در شخص باشد یا کاری انجام داده باشد- که خلاف است- که دیگران از آن بی اطلاعند و دوست ندارد کسی آن را برای دیگران بازگو کند، بازگو کردن آن در غیاب او پیش دیگران غیبت است که چنین کاری برای گوینده و شنونده حرام است، حتی اگر آن شخص راضی باشد بازگو شود.(استفتاءات، امام خمینی، ج 2، ص 618، س 9).
2- ذکرهایی مانند: «صلوات»، «لا اله الاّ الله» و «لا حولَ و لا قوّةَ الاّ بالله» و هر ذکر دیگری که می توانیم، بگوییم.

می شود و هم آخرت ما را تأمین می کند.

5. غشّ در معامله

پیغمبر اکرم(صلّی الله علیه و آله وسلّم) فرمودند: «هر کس در خرید و فروش غشّ کند، از ما نیست و در قیامت با یهودیان محشور می شوند؛ چون که یهود از تمام انسانها بیشترمسلمین را فریب می دادند و در معامله غشّ می کردند.»(1)

مراجع تقلید فرموده اند: «غشّ(2) در معامله حرام است»(3)

و باید از آن احتناب کنند و مشتری حق دارد پس از فهمیدن، معامله را به هم بزند.

س: آیا می توان اجناس کهنه را رنگ کرد، به گونه ای که ظاهر و باطن آن با جنس نو تفاوتی نکند و آن را به جای جنس نو فروخت؟

ج: اگر غشّ (و تدلیس) در معامله شود، جایز نیست. (4)

ص: 51

1- مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِی شِرَاءٍ أَوْ بَیْعٍ فَلَیْسَ مِنَّا وَ یُحْشَرُ یَوْمَ الْقِیَامَهِ مَعَ الْیَهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغَشُّ الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِین (من لا یحضره الفقیه، صدوق، ج 4، ص 14).
2- فروختن جنسی که با چیز دیگر مخلوط است، در صورتی که آن چیز معلوم نباشد و فروشنده هم به خریدار نگوید، مثل فروختن روغنی که آن را با پیه مخلوط کرده است و این عمل را غش می گویند. (توضیح المسائل، امام خمینی، ص 422، م 1948)
3- توضیح المسائل، امام خمینی، ص 421، م 1948.
4- استفتائات، آیت الله بهجت، ص 254، س 4209، با کمی تغییرات.

6. موسیقی

اشاره

برخی از فروشندگان در زمان کار، از آهنگها و موسیقی استفاده می کنند. لازم است دربارهٔ موارد مجاز و غیر مجاز آن اطلاعات کافی داشته باشند.

به هر نوع خوانندگی و نوازندگی که انسان را از خداوند متعال و معنویات و فضایل اخلاقی دور نموده و به سمت بی بند و باری، بیهودگی و گناه و شهوترانی سوق دهد موسیقی و غناء گفته می شود که حرام می باشد.»(1)

نکته مهم : گاهی یک «آهنگ»، هم خودش غنا و لهو و باطل است و هم محتوای آن، به این ترتیب که اشعار عشقی و فساد انگیز را با آهنگهای مطرب بخوانند، و گاه تنها «آهنگ»، غناست، به این ترتیب که اشعار پرمحتوا یا آیات قرآن و دعا و مناجات را به آهنگی بخوانند که مناسب مجالس عیّاشان و فاسدان است و در هر دو صورت حرام می باشد(2) (دقت کنید !).

ضررهای شرعی و بهداشتی موسیقی

اشاره

برای اینکه بهتر متوجه شویم چرا اسلام تأکید دارد که از موسیقی حرام استفاده نشود، بعضی از آثار زیانبار آن

1- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir؛ تفسیر نمونه، آیت الله مکارم، ج 17، ص 23.
2- همان، ص 23.

اشاره می کنیم:

الف) تشویق به فساد اخلاق

در بعضی از گزارشهایی که در جراید خارجی آمده است، می خوانیم که در مجلسی که گروهی از دختران و پسران بودند و آهنگ خاصی از غنا در آنجا اجرا شده، آنچنان هیجانی به دختران و پسران دست داده که به یکدیگر حمله ور شده اند و فجایع زیادی بار آورده اند که قلم از ذکر آن شرم دارد. (1)

ب) غفلت از یاد خدا

موسیقی و غناء انسان را به خودش آنچنان مشغول کند که باعث غفلت از یاد الهی و بازماندن از کارهای مهم اخروی شود.

ج) آثار زیانبار بر اعصاب

غنا و موسیقی در حقیقت یکی از عوامل مهم تخدیر اعصاب هستند. به همین دلیل گاهی غنا و آهنگهای مخصوصی، چنان افراد را در نشئه فرو می برند که حالتی شبیه به مستی به آنها دست می دهد، البته گاه به این مرحله نمی رسد؛ اما در عین حال تخدیر خفیف ایجاد

1- همان.

می کند. به همین دلیل بسیاری از مفاسد مواد مخدر در غنا وجود دارد، خواه تخدیر آن خفیف باشد یا شدید.(1)

«روبرت شومان آلمانی»، «ریچارد واگنر»، «شوپن»، «نیچه»، «یوهان»، «بتهون»، «مندلس»، «باخ» و... جزء آن دسته از موسیقی دانانی هستند که با عمر کوتاه و بر اثر ابتلا به بیماریهای عصبی و روانی از دنیا رفته اند. (2)

د) غناء، ابزار کار استعمار

استعمارگران جهان همیشه از بیداری مردم، مخصوصاً نسل جوان وحشت داشته اند، به همین دلیل بخشی از برنامه های گستردهٔ آنها برای ادامهٔ استعمار، فرو بردن جوامع در غفلت و بی خبری وناآگاهی و گسترش انواع سرگرمی های ناسالم است. ایجاد مراکز فحشا، کلوپ های قمار و همچنین سرگرمی های ناسالم دیگر، از جمله توسعه ی غنا و موسیقی، یکی از مهم ترین ابزاری است که آنها برای تخدیر افکار مردم بر آن اصرار دارند و به همین دلیل قسمت عمده ی وقت رادیوهای جهان را موسیقی تشکیل می دهد و از برنامه های عمده ی وسایل ارتباط جمعی، همین موضوع است.(3)

1- همان، ص 26.
2- www. porseman.org، مقاله «کوتاهی عمر موسیقی دانان بزرگ».
3- تفسیر نمونه، آیت الله مکارم، ج 17، ص 27.

خواندن هر چیزی، اعم از شعر، نثر، قرآن، مداحی، اذان، سرود و... به نحو غنایی (آهنگی که مناسب مجلس لهو و لعب و گناه باشد) حرام است؛ (چه شاد باشد، چه غمگین) و (چه در شخص تأثیر بگذارد یا نگذارد). (1)

س: موسیقی هایی که از صدا و سیما پخش می شود، چه حکمی دارد؟

ج: اگر موسیقی مطرب و مناسب با مجلس گناه باشد، حرام است (اگرچه از صدا و سیما پخش شود). (2)

س: اگر کسی هیچ نوع آهنگ و موسیقی ای در او تأثیر منفی نگذارد و او را تحریک نکند، گوش دادن او به موسیقی های مطرب جایز است؟

ج: ملاک حرام بودن موسیقی این است که در غالب افراد تأثیر منفی داشته باشد و آنها را تحریک کند (خواه

1- جامع المسائل، آیت الله فاضل، ج 1، ص 243، س 988؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 1، ص 394، س 1406؛ أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص 247، س1127؛ استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 28/3/1393.
2- استفتاءات، امام خمینی، ج 2، ص13، س28؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج 2، ص212، س957؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص522، س6322؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 2، ص232، س712؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 1، ص 297، س 1020.

این شخص تحریک شود یا نشود).(1)

س: گوش دادن به موسیقی هایی که برای درمان بعضی از بیماریها یا آرامش اعصاب می باشد، جایز است؟

ج:اگر اخراز شود که نظر پزشک متخصص امین این است که بیماری ، فققط بااستفاده از موسیقی درمان می شود ، به کارگیری آن به مقداری که معالجه بیمار اقتضا میکند ، اشکال ندارد. (2)

7. آلودگی صوتی

گاهی صدای ضبط یا تلویزیون برخی از مغازه های صوتی تصویری، باعث اذیت شدن همسایه ها و مغازه های اطراف می شود، که این کار جایز نیست و باید از آن اجتناب کنند.

ص: 56

1- استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 3، ص 153، س457؛ جامع المسائل، آیت الله فاضل (فارسی)، ج 1، ص 245، س996؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 523، س6325؛ أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص 248، س 1131؛

2- استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 2، ص 232، س714؛ أجوبه الاستفتاءات، خامنه ای، فارسی، ص 252، س1151؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی، ج 1، ص 293، س1004. آیت الله بهجت: جایز نیست (استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 521، س6316)

8. کم فروشی کارگر به دستور کارفرما

س: کارگر یا شاگردی که صاحب کار او را به کم فروشی و کار خلاف قانون امر می کند، آیا این کارش جایز است؟ اجرت وی چه حکمی دارد؟

ج: اگر آن کار خلاف شرع باشد، جایز نیست و اجرت آن نیز حرام است. (1)

9. دروغ گفتن در معامله

قسم خوردن در معامله: اگر راست باشد، مکروه است و اگر دروغ باشد، حرام است. (2)

10. کالاهای قاچاق و دزدی

مسئله: خریدن چیزی که از قمار یا دزدی یا از معامله ی باطل تهیه شده، باطل و تصرف در آن چیز حرام است و اگر کسی آن را بخرد، باید به صاحب اصلی آن برگرداند. (3)

س: خرید و فروش کالاهای قاچاق یا دزدی چه حکمی دارد؟

ج: مقرّرات دولت اسلامی باید مراعات شود و اگر

1- همان، ص 257، س 4218.
2- توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص 426، م 2169؛ توضیح المسائل، امام خمینی، ص 441، م 2029.
3- توضیح المسائل، امام خمینی، ص 424، م 1962؛ توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص 318، م 1627.

مزاحمتی ندارد، خرید و فروش در بازار مانع ندارد.(1)

11. کم کاری

اگر اعتقاد داشته باشیم که نسبت به «اعمال» و «رفتار» خود مسئولیم و باید روزی در محضر خدای متعال جوابگو باشیم، هیچ گاه در مسئولیتها کم کاری نمی کنیم و سعی می کنیم با تلاش فراوان کار خود را «کامل» و «صحیح» انجام دهیم تا برای خانواده رزق و روزی حلال کسب کنیم.

س: اگر کارگر یا کارمندی در انجام وظیفهٔ خود کوتاهی کند، حکمش چیست؟ آیا حقوقش حرام و نسبت به مقدار حقوق دریافتی ضامن است؟

ج: تخلف از قوانینی که هنگام قراردادِ کارمندی تعهد نموده به آنها عمل کند، جایز نیست و در صورت تخلف، حقوقش اشکال دارد.(2)

12. تماس بدنی به اقتضای شغل

به نظر تمام مراجع تقلید، تماس بدنی با نامحرم، حرام است؛ اما اگر به صورت ناخواسته و بدون قصد لذت باشد؛ اشکال ندارد؛ ولی افراد باید دقت داشته باشند که

1- استفتائات، امام خمینی، ج 2، ص 45، س 126؛ آیت الله سیستانی: www.sistani.org.
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم، 3/3/1393.

همین مقدار از لمس بدن نامحرم نیز اتفاق نیفتد.

س: برخی از شغل ها به اقتضای نوع کار، در آن تماس بدنی با نامحرم صورت می گیرد، {مثل گرفتن پول از مشتری، تحویل جنس و ... } چنین تماس هایی چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست و باید از موارد حرام دوری کنند.(1)

از این سوال به دست می آید که هنگام گرفتن پول از مشتری یا تحویل جنس به او باید دقت شود تا تماس بدنی با نامحرم محقق نشود.

13. مکروهات خرید و فروش

*تعریف کردن از کالای خود. (2)

* قسم راست خوردن برای خرید و فروش. (3)

* فروش در جایی که عیب در آنجا مخفی می ماند، واقع شود. (4)

* سود گرفتن از مومن، مگر در صورتی که ضرورت یا خرید آن برای تجارت باشد، یا آن که کالایی را که خریده،

1- با استفاده از استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 199، س 5307؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 2، ص350، س 1027، با کمی تغییر.
2- ترجمه تحریر الوسیله، امام خمینی، ج 2، ص 357.
3- همان.
4- همان.

بیشتر از صد درهم باشد که اگر درآمد روزش را از آن سود، ببرد، مکروه نیست. (1)

* از کسی که به او وعدۀ احسان داده است (یعنی به او گفته از تو سود نمی گیرم)، سود بگیرد، مگر در صورت ضرورت. (2)

* فروختن بین الطلوعین. (3)

* خرید و فروش از فرومایگان که نسبت به آنچه که می گویند و آنچه برای آنها گفته می شود، باکی ندارند. (4)

* عهده دار شدن پیمانه یا وزن کردن یا شمردن یا مساحت نمودن، در صورتی که انجام آن را به خوبی نداند. (5)

* خریدار، آنچه را که می خرد، مذمت کند (به اصطلاح امروزی، تو سر مال بزند). (6)

*خواستار پایین آوردن قیمت بعد از معامله. (7)

* داخل شدن در معامله مؤمن {دیگر}.(8)

1- همان.
2- همان.
3- همان.
4- همان.
5- همان.
6- همان.
7- همان.
8- همان.

فصل سوم: معروفات صنف

این صنف مانند اصناف دیگر، با امور معروف و نیکویی در ارتباط هستند که به برخی از آنها اشاره می شود:

1. تقویت نظام جمهوری اسلامی؛

2. ترویج و نشر معارف و مسائل دینی در غالب فیلم، عکس یا صوت؛

3. مقابله با تهاجم فرهنگی مانند تولید بازیهای رایانه ای اسلامی؛

4. آموزش علوم از طریق برنامه ها و نرم افزارهای آموزشی؛

5. پر کردن اوقات فراغت مردم، خصوصاً نوجوانان و جوانان با برنامه های مفید، جذّاب و آموزنده؛

6. تهیهٔ و توزیع برنامه های صوتی و تصویری مانند

قرآن، دعا، سخنرانی و... که انسان را به یاد خدای متعال می اندازد؛

7. ضبط سخنان و تصاویر به یاد ماندنی از بزرگان و افراد تأثیرگذار در تاریخ؛

8. اطلاع رسانی نسبت به اخبار و اطلاعات روز جامعه و جهان.

ص: 62

فصل چهارم: منکرات صنف

در این صنف، ممکن است منکرات و امور حرامی اتفاق بیفتد که با یاد گرفتن احکام آنها می توان جلوی ارتکاب کارهای حرام و ناپسند را گرفت که به برخی از این امور اشاره می شود:

1. هدر دادن عمر و استعدادهای انسان؛

2. تضعیف نظام اسلامی، مخصوصاً جمهوری اسلامی ایران؛

3. ترویج سبک زندگی غربی و غیر الهی؛

4. نشر مطالب انحرافی و شیطانی؛

5. غفلت و سرگرم کردن مردم با برنامه های غیر مفید؛

6.. پخش فیلم ها و صداهای مستهجن، مبتذل و

حرام؛

7. ضبط صدا یا تصویر افراد و اشخاص حقیقی و حقوقی، برای سوء استفاده از آن؛

8. نشر و اشاعهٔ اکاذیب و شایعات بی پایه و اساس در جامعه.

ص: 64

بخش دوم: احکام و آداب تولید

اشاره

یکی از مهمترین مراحل هر وسیله ای، مرحله ساخت و تولید آن وسیله است. هر جامعه ای به کارگران و تولیدکنندگان خودش مدیون است؛ چرا که با این کارها چرخه تولید بالا می رود و منجر به رشد و سعادت جامعه می شود.

متأسفانه در جامعه ما تولید داخلی از جایگاه خوبی برخوردار نیست و بخش قابل توجهی از مردم به محصولات خارجی رغبت بیشتری نشان می دهند؛ که همین امر باعث ضربه زدن به اقتصاد کشور می شود.

بهترین کلامی که می تواند اهمیت تولید داخلی را برساند، سخنان ارزشمند رهبر معظم انقلابa است که فرمودند: «ستون فقرات اقتصاد مقاومتی، تولید داخلی است. تولید داخلی اگر بخواهد رونق پیدا بکند، یقیناً باید، هم به آن کمک تزریق بشود، هم از چیزهایی که

مانع رشد آن است، جلوگیری بشود، هم برای محصولات، بازار به وجود بیاید، هم واردات محصولات مشابه به یک نحوی کنترل بشود (کلمهٔ ممنوع را به کار نمی برم) و با محاسبه، مورد مراقبت دقیق قرار بگیرد، هم در قراردادهای خارجی ای که این مجموعه(1)

و امثال این مجموعه دارند، دولت کمک بکند. گفتیم، اقتصاد ما «درون زا» و «برون گرا» است؛ یعنی ما از درون باید رشد کنیم و بجوشیم و افزایش پیدا کنیم؛ امّا بایستی نگاه به بیرون داشته باشیم. بازارهای جهانی متعلّق به ما است. باید بتوانیم با همّت خود و با ابتکار خود، در این بازارها حضور پیدا کنیم و این حضور، بدون حمایت دولت امکان پذیر نیست که البتّه بخشهای مختلف دولتی در این زمینه می توانند سهم داشته باشند.»(2)

تولیدکنندگان محترم می توانند با راهکارهای متنوع و مفیدی، استفاده از تولیدات داخلی خودشان مخصوصاً وسایل صوتی تصویری مانند تلویزیون، رادیو، کامپیوتر و ... را در بین اقشار مختلف جامعه رواج بدهند که به برخی از آنها اشاره می شود:

* استفاده از نیروهای متخصص و متعهد(3)

1- www.mapnagroup.com.

2- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.

3- خدای متعال در قرآن از قول یکی از دختران حضرت شعیب(علیه السّلام) می فرماید:)إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمين؛ «بهترین کسی که استخدامش کنی (این مرد) نیرومند با امانت است» در این آیه، شرط به کارگیری دیگران برای خدمت کردن به جامعه را دو عنصر مهمِ «قوت» و «امانت» که معادل «تخصص و تعهد» است، معرفی می کند.

* بالا بردن کیفیت تولیدات داخلی

* تبلیغات مناسب برای خرید کالای داخلی

*بسته بندی زیبای متناسب با فرهنگ اسلامی ایرانی

* قرار دادن تولیدات فرهنگی اسلامی درون بسته بندی کالای داخلی

* اهداء جوایز برای خرید تولیدات داخلی

* ارائه خدمات پس از فروش

صنف صوتی تصویری دارای محصولات متنوعی است که مردم جامعه ما با آنها سروکار دارند و از آنها استفاده می کنند که در لابه لای مطالب به مسائل آنها اشاره می شود.

برخی از محصولات فرهنگی مانند فیلم ها و بازیهای رایانه ای از یک سو علاقه مندان و مخاطبان زیادی دارند و از طرف دیگر با محصولات صوتی تصویری در ارتباط هستند از این جهت به اختصار به مسائل آنها پرداخته می شود.

ص: 69

فصل اول: احکام دوبله و سانسور

اشاره

یکی از مسائلی که با ابزار این صنف از جهت محتوایی(1) ارتباط دارد و در تولید برنامه های صوتی تصویری(2)

به کار می مسئله «دوبله کردن»(3) است که دارای احکام خاصی می باشد. در اینجا سعی شده است سؤالات مهم و کابردی این هنر آورده شود و امید است که مسئولین و بازیگران محترم آنها را یاد گرفته و - ان شاء الله - عمل کنند.

ص: 71

1- فیلم ها از این جهت که محتوای سی دی ها را تشکیل می دهند در این نوشتار مورد بررسی قرار گرفته است.
2- ر.ک:احکام و آداب سینما و فیلمسازی، سعید عباس زاده.
3- دوبله (Dubbing) یعنی قرار دادن صدای افراد دیگر (به نام دوبلور) به جای صدای اصلی بازیگران. (ویکی پدیا)

تقلید صدا

س: تقلید صدای مردان توسط زنان چه حکمی دارد؟

ج: تقلید صدای نامحرم اگر مفسده داشته باشد، جایز نیست.(1)

سزاوار است بازیگران و دوبله کنندگان از این کار اجتناب کنند؛ چون ممکن است باعث تحریک شهوت شود.

نازک کردن صدا

س: خانمهایی که به دوبله کردن فیلم ها مشغول هستند، گاهی به تناسب شغلی باید صدای خود را در حضور نامحرم نازک کنند، آیا این کار اشکال دارد؟

ج: لازم است به گونه ای باشد که مفسده ای نداشته، موجب تحریک نامحرم نشود؛ وگرنه جایز نیست.(2)

چون خدای متعال حقیقت انسانها را به صورت کامل می شناسد، به زنان با ایمان دستور می دهد که در مقابل نامحرم با صدای نازک صحبت نکنند؛ چون مفسده انگیز است: «فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیَطْمَعَ الَّذی فی قَلْبِهِ مَرَضٌ وَ

1- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 267، س 1219.
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، 18/2/1393.

قُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفاً»(1)؛ «پس در گفتار خود نرمی و طنّازی [چنانکه عادت بیشترزنان است] نداشته باشید تا کسی که بیماردل است طمع کند، و سخن پسندیده و شایسته گویید!».

دروغ گفتن

س: افرادی که مشغول دوبلۀ فیلم می باشند، گاهی باید به جای شخص اصلی که در فیلم دروغ، غیبت، تهمت و... می گوید، صحبت کند و دروغ و... را بگوید، حکم این گناهان در حق شخص دوبله کننده چیست؟

ج: هرگاه قرائنی وجود داشته باشد که قصد جدّی در کار نیست، مانعی ندارد؛ ولی در روایات سفارش شده، بهتر است که هرگونه دروغی ترک شود.(2)

س: گاهی افراد باید به جای شخص اصلی که در فیلم دروغ، غیبت، تهمت و... می گوید، صحبت کنند، اگر این کار باعث اشاعۀ فحشا و منکر در جامعه شود، اشکال دارد؟

ج: هر برنامه یا فیلمی که باعث ترویج گناه در جامعه شود، جایز نیست و باید به طور جدّی از آن

1- احزاب/ 32.
2- استفتاء، آیت الله مکارم، 21/3/1392، آیت الله سیستانی، 25/2/1393.

اجتناب کنند.(1)

عزیزانی که به دوبله کردن مشغول هستند باید توجه داشته باشند که دوبلهٔ اینگونه فیلم ها که در آن زیاد دروغ گفته می شود، ممکن است باعث شود در جامعهٔ ما دورغ گفتن یک امر عادی شود و همین امر منجر به اشاعهٔ منکر می شود؛ پس سزاوار است در انتخاب فیلم برای دوبله کردن، دقت شود تا با این مسائل مواجه نشوند.

خندیدن و گریه کردن

س: اگر زنی در حال دوبلهٔ فیلم، به جای بازیگر اصلی با صدای بلند در حضور نامحرم بخندد یا گریه کند، اشکال دارد؟

ج: اگر باعث جلب توجه نامحرم شود یا مفسده داشته باشد، جایز نیست.(2)

خدای متعال زن را مظهر جذابیت قرار داده است، به همین دلیل برای او دستورات خاصی قرار داده است تا این وجود ارزشمند، مورد طمع هوسرانان قرار نگیرد.

ص: 74

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، 23/2/1393.
2- همان؛ منهاج الصالحین، آیت الله سیستانی، ج 3، کتاب النکاح، م 29؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 187، س 5259.

سانسور

یکی از اموری که در تهیه و آماده سازی فیلم ها کاربرد فراوانی دارد، موضوع «سانسور» کردن برخی از صحنه های مبتذل و تحریک کننده فیلم های خارجی می باشد؛ که باعث به انحراف کشیده شدن جوانان مملکت اسلامی می شوند.

لازم است قبل از بیان مسائل شرعی این موضوع، کلامی از امام خمینی(1)

را درباره اصلاح اینگونه برنامه ها ذکر کنیم تا اهمیت سانسور کردن معلوم شود.

ایشان فرمودند: فیلمی که شما نشان می دهید، اگر فیلم سازنده باشد، در سراسر کشور سازندگی دارد و اگر یک فیلم خدای نخواسته انحرافی باشد، در سرتاسر کشور نقش دارد.(2)

کارشناس می خواهد این فیلمها، فیلمها ممکن است یک نتایجی بدهد که نتایج را اشخاص عادی نتوانند درست بفهمند. کارشناسها در آن فکر کنند، تأمل کنند تا اینکه یک فیلم صحیحی باشد که مناسب با جمهوری اسلامی و با مصالح اسلام، با مصالح

1- برای اطلاع بیشتر نسبت به «فیلم، سینما، صدا و سیما، سانسور» از نظر امام خمینی به سخنرانی ایشان در جمع کارکنان صدا و سیما در تاریخ (27/12/1360) مراجعه شود. (صحیفه نور، امام خمینی، ج 16، ص 117)
2- صحیفه نور، امام خمینی، ج 16، ص 118، سخنرانی در جمع مسئولان واحد سیاسی و اخبار صدا و سیما، 27/12/1360.

کشور خودتان باشد. (1)

س: دیدن فیلم های ویدیویی که گاهی تصاویر منحرف کننده ای دارند، به قصد نظارت و حذف بخشهای فاسد آنها برای ارائه به دیگران چه حکمی دارد؟

ج: دیدن این فیلم ها اگر به منظور اصلاح فیلم و حذف تصاویر فاسد و گمراه کنندهٔ آنها باشد، اشکال ندارد، به شرط اینکه کسی که اقدام به این کار می کند، مصون از افتادن به حرام باشد.(2)

جامعهٔ ما می تواند با توجه به فرهنگ غنی اسلامی و ایرانی خود، فیلم هایی را تولید کند که از یک سو نیاز جامعه را برطرف کند و از طرف دیگر، نیازمند دوبلهٔ اینگونه از فیلم ها که با فرهنگ و دین ما سازگاری ندارد، نباشد.

س: نظارت کارمندان وزارت ارشاد بر انواع فیلم ها، مجلات، نشریات و نوارها برای تشخیص موارد مجاز آنها، با توجه اینکه نظارت، مستلزم مشاهدهٔ عینی و گوش دادن به آنهاست، چه حکمی دارد؟

1- همان، ص 120.
2- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 263، س 1202. آیت الله بهجت: سانسور کردن ضرورت نیست؛ چون می توانند اصلاً آن را پخش نکنند (استفتائات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 215، س 5376).

ج: دیدن و گوش دادن به آنها توسط مأمورین نظارت، در مقام انجام وظیفهٔ قانونی به مقدار ضرورت اشکال ندارد؛ ولی باید از قصد لذت و ریبه احتراز کنند و واجب است افرادی که برای نظارت و بررسی گمارده می شوند، از جهت فکری و روحی زیر نظر و راهنمایی مسئولین باشند. (1)

1- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 263، س 1201.

فصل دوم: احکام سینما و بازیگری

اشاره

سینما و بازیگری اگرچه دارای صنف جداگانه ای می باشد و احکام و قوانین خاص خود را دارد ولی چون محتوای برخی از ابزار صوتی تصویری مانند (سی دی، دی وی دی) را تشکیل می دهند به این صنف مرتبط می شود که به اختصار بعضی از مسائل فقهی آن بیان می شود.

امام خمینی(قدسّ سرّه) و مقام معظم رهبریa دربارهٔ فیلم و سینما و نقش مهم تأثیرگذاری آن بر جامعه فرمودند:

ما با سینمایی که برنامه های آنها فاسدکنندهٔ اخلاق جوانان ما و مخرّب فرهنگ اسلامی باشد، مخالفیم؛ اما با برنامه هایی که تربیت کننده و به نفع رشد سالم اخلاقی و

ص: 79

علمی جامعه باشد، موافق هستیم.(1)

سینما یکی از مظاهر تمدن است که باید در خدمت این مردم، در خدمت تربیت این مردم باشد.(2)

باید فیلمهایی که در تلویزیون هست، فیلم های آموزنده باشد. فیلمهایی باشد، ولو از خود ایران درست کنند، آموزنده باشد یا فیلمهایی که از خارج می آید، درست تفتیش شود که ممکن است آنها با شیطنت فیلمهایی را بفرستند که بخواهند فاسد کنند جوانان ما را.(3)

سینما خیلی عنصر جذّابی است. رسانهٔ فوق العاده ای است؛ یعنی واقعاً الان هیچ چیزی مثل سینما نیست، از لحاظ اثرگذاری؛ خوب روی این زمینه کار بکنید؛ کارهای ابتکاری بکنید.(4)

با توجه به سخنان امام خمینی(قدسّ سرّه) و مقام معظم رهبری سزاوار است تولید کنندگان آثار صوتی تصویری، محصولاتی را تولید کنند که نیاز واقعی جامعه را بر طرف کرده و موجب رشد و تکامل افراد جامعه شوند.

در این فصل سعی شده است سؤالات و نکاتی مطرح

1- صحیفه نور، امام خمینی، ج 2، ص 259.
2- همان، ج 4، ص 284.
3- امام خمینی: www.imam-khomeini.com.
4- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.

شود که تولیدکنندگان محصولات فرهنگی هنری با آنها سر و کار دارند و به آنها نیازمندند. امید است با فراگرفتن این مسائل، بتوانند در تولید محصولات اسلامی کشور موفق باشند.

بازیگری زنان

بازیگری زنان فی نفسه اشکال ندارد؛ ولی باید مسائل و حدود شرعی آن رعایت شود تا منجر به انجام عمل حرامی نشوند.

س: بازی خواهران در تئاتر و تماشای آنها توسط برادران در حال بازی چه حکمی دارد؟

ج: اگر از حدود عفت خارج شود و موجب تهییج و تحریک شهوت شود، جایز نیست.(1)

اختلاط زن و مرد در سینما

س: آیا اختلاط زن و مرد نامحرم به منظور نمایش تئاتر و بازیگری (که گاهی با مکالمات عاشقانه و مهیّج شهوت همراه می باشد) جایز است؟

ج: اصل بازیگری در تئاتر و سینما اشکال ندارد؛ ولی باید از کارهای خلاف شرع و مکالمات شهوت انگیز

1- استفتائات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 171، س 5190؛ استفتاء، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی، 8/3/1393.

خودداری کرد. (1)

یکی از عللی که باعث به انحطاط کشیده شدن جوامع غربی شده است، اختلاط زن و مرد است که بنیان مستحکم خانواده ها را سست و حریم های اخلاقی را از بین می برد.

بازی در نقش همسر

س: بعضی از بازیگران زن در فیلم های مختلف نقش همسر را برای افراد گوناگون ایفا می کنند، این کار چه حکمی دارد؟

ج: اگر موجب فسادی نباشد، اشکالی ندارد.(2) البته بعضی از مراجع محترم تقلید، این کار را جایز نمی دانند.(3)

کلمات محبت آمیز و شوخی در فیلم

س: گاهی بازیگران نامحرم در فیلم با همدیگر به مناسبت فیلم، شوخی می کنند، آیا اشکال دارد؟

ج: اگر تحریک کننده باشد یا تلذذ و شهوت در آن باشد یا خوف کشیده شدن به گناه داشته باشند، یا در

1- آیت اللّه سیستانی: www.sistani.org؛ استفتائات، آیت الله مکارم، ج 1، ص 235، س 822؛ جامع الاحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 2، ص 139، س 1611.
2- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج 1، ص 535، س 1764؛ استفتاء، آیت الله سیستانی، 8/3/1393.
3- جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 2، ص 140، س 1616؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 216، س 5380.

بیننده آثار منفی داشته باشد، جایز نیست.[(1)]

س: بازیگرانی که نقش مادر و پدر را بازی می کنند، اگر با بازیگر نقش مقابل خود که نامحرم است، از کلمات محبت آمیز استفاده کنند یا با آنها شوخی کنند، چه حکمی دارد؟

ج در مسئلهٔ قبل گفته شد.

شایسته است بازیگران محترم در فیلم نیز شئونات اسلامی را رعایت کنند و از شوخیهای زننده و محرک جدّاً خودداری نمایند.

تغییر سبک زندگی

اگر مسئولین محترم توجه داشته باشند که تولیدات صوتی تصویری آنها چه تأثیری بر جامعه می گذارد، سعی می کنند وسایل یا برنامه هایی را تولید کنند که با سبک زندگی اسلامی و ایرانی سازگاری داشته باشد؛ اما متأسفانه گاهی برنامه هایی را تولید می کنند که باعث ترویج بعضی از فرهنگهای غربی، مانند «تجمل گرایی» و «مصرف گرایی» بیش از حدّ می شود.

س: در برخی فیلم ها (ایرانی یا خارجی) به جای فرهنگ اسلامی ساده زیستی، متأسفانه فرهنگ غلط

1- آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم،؛ ج 2، ص 354، س 1045؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 216، س 5380.

«تجمل گرایی» ترویج و تبلیغ می شود، اگر این فیلم ها باعث شود که سبک زندگی مردم کشورهای اسلامی تغییر کند، جایز است؟

ج: اشاعه و ترویج تجمل گرایی، اسراف و اموری که بر خلاف موازین شرعی می باشد، جایز نیست.(1)

فیلم زندگی اهل بیت(علیهم السّلام) و عالمان دینی

با توجه به امکانات و وسایل پیشرفته ای که در سینما وجود دارد، هنرمندان مکتبی می توانند خیلی از معارف الهی، از جمله سبک زندگی اهل بیت(علیهم السّلام) و عالمان دینی را به تصویر بکشند و در ترویج سبک زندگی اولیای الهی مؤثر باشند. مسئولین و کارگردانان محترم باید از این فرصت طلایی و استثنایی استفاده کنند؛ ولی باید شرایط لازم را در نظر بگیرند تا اثری اسلامی و ماندگار تولید شود.

س: آیا ساخت فیلم از زندگی و شخصیت امامان(علیهم السّلام) ، خصوصاً امام حسین(علیه السّلام) و نشان دادن آن جایز است؟

ج: اگر فیلم بر اساس منابع مستند و با حفظ قداست موضوع و مراعات مقام و منزلت والای ائمه(علیهم السّلام) و اصحاب ایشان ساخته شود، اشکال ندارد؛ ولی چون حفظ قداست موضوع - چنانکه شایستهٔ آن است - و حفظ حرمت سیدالشهدا و اصحاب او(علیهم السّلام) بسیار مشکل است،

1- استفتاء، آیت الله مکارم، 31/2/1393.

بنابراین باید در این زمینه احتیاط شود.(1)

س: آیا برای ساخت فیلم، استفاده از لباس رسمی علمای دین و قضات در فیلم های سینمایی جایز است؟ آیا تدوین و تولید فیلم های سینمایی با صبغۀ دینی و عرفانی راجع به علمای گذشته یا معاصر با حفظ احترام آنان و حرمت اسلام و بدون اسائه ی ادب و بی احترامی به آنان، جایز است یا خیر؟

ج: با توجه به اینکه سینما وسیله ای برای آگاهی و تبلیغ است، بنابراین، به تصویر کشیدن و ارائۀ هر چیزی که ممکن است از آن برای رشد فکری جوانان و غیر آنان و ارتقای آگاهی و ترویج فرهنگ اسلامی استفاده شود، اشکال ندارد. یکی از این راه ها، معرفی شخصیت عالمان دین و زندگی اختصاصی آنان و همچنین سایر دانشمندان و صاحب منصبان و زندگی خصوصی آنان است؛ ولی رعایت شئونات اختصاصی و احترام آنان و همچنین حریم زندگی خصوصی آنان واجب است و همچنین نباید از آن برای ارائۀ مفاهیم منافی با اسلام استفاده شود.(2)

لذا شایسته است هنرمندان و مدیران فرهنگی و هنری

1- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 267، س 1218؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 220، س 4080.
2- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 266، س 1217.

کشور فیلم زندگی اهل بیت علیهم السلام و عالمان دینی را تهیه کنند و در اختیار جامعه قرار دهند تا همگان بتواند از سبک زندگی اسلامی آنان درس گرفته، سعادتمند شوند.

آرایش و پوشیدن لباس جنس مخالف در فیلم

س: پوشیدن لباس زنانه توسط مردان و بر عکس، برای بازی در تئاتر و سینما چه حکمی دارد؟

ج: پوشیدن لباس جنس مخالف، اگر سبب فساد نگردد، بعید نیست که جایز باشد.(1)

س: استفاده ی زنان از انواع کِرم و لوازم آرایشی در تئاترها و نمایش هایی که توسط مردان دیده می شوند، چه حکمی دارد؟

ج: اگر آرایش توسط خود آنان یا زنان و یا یکی از محارم ایشان صورت بگیرد و فسادی هم بر آن مترتّب نشود، اشکال ندارد و در غیر این صورت، جایز نیست. البته صورت آرایش شده باید از نامحرم پوشانده شود.(2)

توصیه ها و پیشنهادات

در این قسمت به مسئولین محترم پیشنهاداتی ارائه می شود؛ امید است با به کارگیری آنها در سلامت و رشد

1- همان، ص 267، س 1219.
2- همان، س 1220.

مردم قدمهای موثری را بردارند.

1. استفاده از «اسلام شناسان متخصص» در زمینهٔ فعالیتهای سمعی - بصری.

2. مدیران تولیدیها و فروشندگان لوازم صوتی تصویری از زنان باحجاب و مردان متدین استفاده کنند و در صورتی که به خاطر «تخصص»، زنان بد حجاب را به کار می گیرند، سعی کنند از باب «امر به معروف و نهی از منکر» اجازه ندهند در محیط کار بدحجاب باشند، وگرنه در گناه آنها شریک هستند.(1)

3. استفاده از سی دی های آموزشی، مانند «تربیت کودک و نوجوان»، «مسائل خانواده»، «مسائل ازدواج»، «نرم افزار رساله و استفتائات مراجع تقلید» و... در درون بسته های وسائل صوتی تصویری (مانند رادیو تلویزیون) جهت رشد و شکوفایی جامعه.

4. بین وزارت محترم ارشاد و سازمان اماکن، هماهنگی خوبی به وجود بیاید؛ چون گاهی ارشاد محصولاتی را تأیید می کند؛ ولی اماکن آن را غیر مجاز و غیر

1- امام علی(علیه السّلام) فرمودند: «آن کس که به کار جمعیتی راضی باشد، همچون کسی است که در آن کار دخالت دارد، منتها آن کس که در کار باطل دخالت دارد، دوگناه می کند: گناه عمل و گناه رضایت.» (نهج البلاغه، صبحی صالح، حکمت 154)

شرعی می داند.(1)

5. با توجه به اینکه قیمت سی دیهای رایت شده از اورجینال خیلی ارزان تر است، برای اینکه عده ای با رایت کردن به گناه آلوده نشوند، قیمت سی دیهای اورجینال را پایین بیاورند.

6. ارتباط تنگاتنگ و موثر با مراکز تولید و تکثیر نرم افزارهای دینی مانند «مرکز تحقیقات کامپیوتری نور» و ... به منظور ترویج فرهنگ غنی اسلام.

1- گاهی مسئولین اماکن به تصاویر روی فیلمها یا پوسترهای تبلیغاتی فیلم که توسط ارشاد تأیید شده است، حساسیت نشان می دهند.

بخش سوم: احکام و آداب خرید و فروش

اشاره

ص: 89

فصل اول: احکام فروش

اشاره

ابزار و وسائل صوتی تصویری دارای تنوع و فراوانی ویژه ای هستند به طوری که برخی از آنها در اجتماع نقش بیشتری دارند. امروزه از بهترین وسایلی که هم در ترویج معارف الهی و هم در به «انحطاط و به فساد کشیدن»(1) جامعه نقش به سزایی دارند، برنامه های «رادیو و تلویزیون» می باشد. لذا در این قسمت مسائل و احکام مربوط به این دو وسیله ذکر می شود.

ص: 91

1- امام خمینی(قدسّ سرّه) فرمودند: «دستگاه هایی (مانند رادیو تلویزیون) در این مملکت بوده و هست که بایستی در خدمت مردم می بودند؛ ولی رژیم غاصب و فاسد در گذشته از آنها در راه هدفهای نامشروع خود و گسترش فساد استفاده کرده است.» (صحیفه نور، امام خمینی، ج 6، ص 93)

تولیدکنندگان برنامه های رادیو تلویزیون باید به این نکته توجه داشته باشند که چه کار با عظمتی را انجام می دهند و در سعادتمند شدن جامعه چه نقش به سزایی را ایفا می کنند.

رادیو تلویزیون در کلام امام خمینی(قدسّ سرّه)

1. حساس ترین رسانه

در (وسایل ارتباط جمعی) وسیله ای که از همه بیشتر با انسان رابطه دارد «تلویزیون» است. از دو جهت: یک جهت اینکه مطبوعات هر چه هم تیراژش زیاد باشد، اولاً به اندازهٔ سطح یک مملکت نیست و ثانیاً همهٔ افراد نمی توانند استفاده کنند؛ برای اینکه الآن تقریباً نیمی از جمعیت ما سواد خواندن ندارند تا اینکه از مطبوعات و نوشته ها استفاده کنند. سینماها (هم) در یک محیط محدود می توانند کار خودشان را انجام بدهند. رادیو هم در همه جا هست، در همه چیز هست؛ لکن فقط از راه سمع (گوش) است؛ [اما] آن چیزی که در همهٔ کشور؛ یعنی آن دهاتی که در مرز توی خانهٔ خود نشسته و هیچ سواد هم ندارد؛ لکن چشم و گوش دارد، این از رادیو تلویزیون استفاده می کند. رادیو تلویزیون استفادهٔ سمعی و بصری دارد. بنابراین، رادیو تلویزیون از تمام رسانه هایی که

هست، حساس تر است.(1)

2. تقویت نیروی انسانی

آن {خدمتی} که از همهٔ خدمتها بالاتر است، این است که نیروی انسانی ما را رشد بدهد و این به عهدهٔ مطبوعات است؛ مجله هاست؛ رادیو تلویزیون است؛ سینماهاست؛ تئاترهاست. اینها می توانند نیروی انسانی ما را تقویت کنند و تربیت صحیح بکنند و خدمتشان ارزشمند باشد.(2)

3. دانشگاه عمومی

دستگاه های تبلیغاتی (مانند) رادیو و تلویزیون، آن وقتی که در خدمت طاغوت بود {ند}، دستگاه هایی بود {ند} که یا تقویت طاغوت را می کردند (به مجرد اینکه پیچ رادیو را می گرفتند، می گفتند: «اعلی حضرت آریا مهر، کذا» شروع می کردند تبلیغات کردن) و یا مردم را از مسائل اصلی دور می کردند. رادیو و تلویزیون یک دستگاهی است که هم در طرف تبلیغات فاسد اهمیت زیاد دارد و هم در طرف تبلیغات صحیح. این دستگاه ها دستگاه های تربیتی است؛ باید تمام اقشار ملت با این دستگاه ها تربیت

1- صحیفه نور، امام خمینی، ج 9، ص 153، در جمع کارکنان سازمان صدا و سیما، 28/4/1358.
2- همان، ج 8، ص 498، در جمع مسئولان و کارکنان مجله «خواندنیها»، 16/4/1358.

بشوند. یک دانشگاه عمومی است؛ یعنی دانشگاهی است که در تمام سطح کشور گسترده است. باید از آن، عملِ دانشگاه را، به آن اندازه ای که می شود، استفاده کرد. باید این دستگاه، دستگاهی باشد که بعد از چند سال تمام قشر ملت را روشن کند. تمام را مبارز بار بیاورد. تمام را متفکر بار بیاورد. تمام اینها را مستقل بار بیاورد. آزادمنش بار بیاورد. از غربزدگی بیرون کند؛ استقلال به مردم بدهد. این (دستگاه ها) وظیفه دارند با مردم حکمِ معلم و شاگرد را داشته باشند. اشخاص نویسنده، اشخاص گوینده، اشخاص فهیم، اشخاص مطلع در اینجا صحبت بکنند. فرصت به آنها بدهند که در اینجا صحبت بکنند. زیادند اشخاصی که این معانی را پیشنهاد می کنند. به اینها باید فرصت بدهند و آنها صحبت بکنند. به جای آن چیزهایی که به درد ملت نمی خورد یا مضرّ به حال ملت است، یک چیزهای مفید را به مردم بدهند و یک غذای مفیدی به مردم بدهند. مردم را تغذیه کنند به غذاهای صحیح سالم و من امیدوارم که این دستگاه هم - همان طوری که وعده کردند که به تدریج درست بشود - قدم را یک خرده بلندتر بردارند و زودتر- ان شاء الله تصفیه بشود و تعدیل بشود.(1)

1- همان، ج 6، ص 399، در جمع هیأت دولت موقت، 29/12/1357.

4. تضعیف انسانیت

اگر شما (کارکنان صدا و سیما) بخواهید کار را خوب انجام بدهید، باید «رادیو تلویزیون» را از چیزهایی که در قلب و مغز انسان ضعف می آورد، انسان را از انسانیت خودش بیرون می کند، استقلال فکری را از دست می دهد، (پاک و تصفیه) کنید. مقالاتی هم که آنجا باید گفته بشود، ناطق هایی هم که آنجا می آیند و نطق می کنند، (باید) اشخاصی باشند که نخواهند به اسم اینکه ما مترقی هستیم، یک مملکتی را به تباهی بکشند. نخواهند به اسم اینکه «تمدن بزرگ» است، ما را به عقب برگردانند.(1)

5. آموزندگی

دستگاه تلویزیون یا دستگاه رادیو باید آموزنده باشد. به جوانهای ما قدرت بدهد. جوانهای ما را نیرومند کند. نباید دستگاه تلویزیون جوری باشد که ده ساعت موسیقی بخوانند.(2)

این دستگاه ها را می بینید که از بچه های کوچولو تا بزرگها و پیرمردها و پیرزنها پایش می نشینند و نگاه می کنند. این دستگاه اگر آموزنده باشد (یعنی) اگر فیلمها یا خطابه ها یا حرفها یا اخبار جوری باشد که آموزنده باشند،

1- همان، ج 9، ص 159، در جمع کارکنان سازمان صدا و سیما، 28/4/1358.
2- همان، ص 204، در جمع کارکنان رادیو دریا، 30/4/1358.

این بچه کوچولو هم از (همین) حالا (به طور صحیح) تربیت می شود، و اگر چنانچه خدای نخواسته یک خلافی در او باشد، آن بچه ها (هم) که کوچک اند، از اولِ تربیت (آنها)، تربیت فاسد می شود؛ چون بچه ها به نگاه کردن به این عکسها و فیلمها علاقه دارند. می نشینند پایش و نگاه می کنند. اگر فیلم یک فیلم آموزنده باشد، این بچه ها تربیت می شوند به تربیت صحیح و اگر فیلمی باشد که بر خلاف (شریعت است)، انحراف کننده باشد، بچه ها تربیت می شوند به تربیت انحرافی.(1)

6. استقلال و آزادی

رادیو تلویزیون باید مستقل و آزاد باشند و همه گونه انتقاد را با کمال بی طرفی منتشر سازند تا بار دیگر شاهد رادیو تلویزیون زمان شاه مخلوع نگردیم. رادیو تلویزیون باید از عناصر طرفدار شاه و یا منحرف پاکسازی شود.(2)

احکام رادیو تلویزیون

س: آیا خرید و فروش رادیو و تلویزیون جایز است؟

ج: خرید و فروش به قصد منفعت حلال، مانع ندارد

ص: 96

1- همان، ج 10، ص 215، در جمع کارکنان سیمای جمهوری اسلامی، 12/7/1358.
2- همان، ج 12، ص 208، پیام به ملت ایران به مناسبت سال نو، 1/1/1359.

و همچنین استفاده از آن در جهت حلال نیز بی اشکال است؛ ولی باید به هیچ وجه از آن منفعت حرام نبرند و در دسترس کسی که استفادهٔ حرام می کند، قرار ندهند.(1)

پس اگر کسی تلویزیون و ویدئو را به خاطر دیدن فیلم های مستهجن خریداری کند، حرام است یا رادیو را برای گوش دادن موسیقی های حرام یا شنیدن مطالب انحرافی خریداری کند، حرام است.(2)

س: آیا تجارت رادیو و تلویزیون و مهندسی آنها در کشورهای خارجی با در نظر گرفتن اینکه فروشنده یا مهندس می داند که بعد از فروش یا بعد از درست شدن این دستگاه ها از فیلم های سکسی یا موسیقی آنها هم استفاده خواهد شد، جایز است یا خیر؟

ج : با فرض داشتن منافع حلال، معامله باطل نیست.(3)

ص: 97

1- توضیح المسائل، امام خمینی، ص 617، م 2752؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 221، س 4086؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص 328، م 1762.
2- البته برخی از افراد به خاطر شغلی که دارند باید اخبار و مطالب انحرافی دشمنان را از طریق رادیو گوش دهند تا بتوانند جواب آنها را بدهند که در حد نیاز شنیدن اینگونه از مطالب، اشکال ندارد.
3- استفتائات، امام خمینی، ج 2، ص 8، س 11 .

شیوه های جذب مشتری

الف: تبلیغ کالای خاص

یکی از شیوه های رایج در جذب مشتری برای خرید بیشتر، این است که فروشنده از اجناس خود تعریف کند؛ اما باید دقت داشت که این تعریف کردنها به اندازه ای نباشد که دقت مشتری در انتخاب جنس بهتر، پایین بیاید. شاید به همین دلیل باشد که «تعریف از جنس، کراهت دارد». (1)

س: اگر مشتری با تبلیغ و تشویق فروشنده در خرید کالا دقت کم تری کند؛ ولی بعد از خرید بفهمد که جنس خوبی را نخریده است، آیا می تواند معامله را به هم بزند؟

ج: اگر (تبلیغ و تشویق فروشنده) به گونه ای باشد که مشتری فریب خورده باشد، می تواند معامله را به هم بزند. (2)

ب: جایزه دادن

سزاوار است فروشندگان محترم برای خرید کالاهای داخلی با کیفیت بالا، جوایزی را در نظر بگیرند که هم در فروش بیشتر خودشان مفید است و هم در اقتصاد کشور نقش به سزایی دارد.

1- ترجمه تحریر الوسیله، امام خمینی، ج 2، ص 357، م 22.
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، 28/2/1393.

س: برخی از کارگردانها برای فروش تولیدات خود به صورت اصلی (اورجینال)، مسابقه ای را به این صورت برگزار می کنند که: هر کسی دی وی دی اورجینال (رایت نشده) را خریداری کند، در هر دوره ای قرعه کشی شود و به برنده جوایزی مانند (منزل مسکونی و ...) اهدا گردد. آیا این کار جایز است؟

ج: جایز است.(1)

ج: استفاده از نور پردازی زیاد

بعضی از فروشندگان وسایل صوتی تصویری و لوازم خانگی برای جذب مشتری بیشتر، لامپها و تلویزیونهای متعددی را روشن می کنند که این کار گرچه سبب جلب مشتری بیشتر می شود؛ ولی از سوی دیگر ممکن است با مصرف زیاد برق به اقتصاد کشور ضرر می زند.

پس فروشندگان محترم سزاوار است از لامپهای کم مصرف استفاده نموده و تلویزیون های در معرض دید مشتری را به نوبت روشن کنند؛ تا عمل آنها مصداق اسراف حرام نگردد(2)

و موجب بی برکتی درآمد نشود.

د: تبلیغ کالاهای خارجی

متأسفانه بعضی از فروشندگان برای فروش کالاهای خود، اقدام به تعریف و تبلیغ از محصولاتی خارجی نموده

1- همان، 31/2/1393.
2- استفتاءات، امام خمینی، ج 3، ص 49، س 34.

و کالاهای داخلی را فاقد کیفیت لازم معرفی کنند که با این کار به اقتصاد جامعه خود ضرر وارد می کنند.

س: آیا تبلیغ کالاهای خارجی جایز است؟

ج: اگر موجب ضرر و زیانی بر مسلمین نگردد و مخالف قوانین نباشد، مانعی ندارد.(1)

نکته: تبلیغ محصولات خارجی ممکن است در حال حاضر ضرر نداشته باشد؛ ولی در دراز مدت اثر منفی و ضرر خود را نشان می دهد. کمترین ضرری که تبلیغ محصولات خارجی وارد می کند این است که تولیدکنندگان داخلی را از ادامهٔ کار دلسرد نموده و بازار فروش آنها را تحت الشعاع خود قرار می دهد.

بالا بردن قیمت جنس، جهت تخفیف

س: اگر قیمت جنس را کمی بالاتر ببرند تا چنانچه مشتری تخفیف خواست، آن مقدار کم شود، آیا این عمل جایز است؟

ج: فی حدّ نفسه جایز است، هر چند کراهت دارد.(2)

گرفتن انعام

س: من در فروشگاه لوازم صوتی تصویری کار می کنم.

1- همان؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، 4/3/1393.
2- استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 253، س 4204.

گاهی از مشتری می خواهم که در مقابل حمل تلویزیون یا وسایل دیگری که او خریداری کرده است، به من پول (انعام) بدهد، این کار جایز است؟

ج: اگر با درخواست شاگرد نباشد و مشتری با رضایت خودش انعام بدهد، گرفتن اشکال ندارد؛ مگر بر خلاف قرارداد کارمندی باشد.(1)

البته سزاوار است که افراد، کرامت و شخصیت انسانی خود را به خاطر اندک مالی از دست ندهند و از دیگران درخواست انعام نکنند.

احکام ماهواره

تأثیر ماهواره بر جامعه

اشاره

ماهواره وسیله ای دو بُعدی است؛ هرچند آثار مخرب آن خیلی بیشتر از آثار مفید و آموزنده اش می باشد؛ زیرا استفاده از آن دارای اثرات سویی است که در مواردی اصلاح این اثر، مشکل و یا غیر ممکن خواهد شد.

یکی از اثرات مخرب ماهواره این است که به صورت ناخودآگاه پیامهای منفی را ارسال و القا می کند، به نحوی که در روح و جان مخاطب اثر می گذارد و او را به سمت مسیرهای نادرست و غیر واقعی سوق می دهد که اثرات

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، 5/3/1393.

آن در مورد نوجوانان و جوانان عمیق تر و شدیدتر می باشد.

به طور کلی اثرات مخرب ماهواره را می توان در سه حوزۀ «اعتقادی»، «فرهنگی – اخلاقی» و «سیاسی» مورد بررسی قرار داد:

1. آثار اعتقادی ماهواره

مهم ترین دشمن در عرصۀ اعتقادات، شبهات و تلقینات نادرست می باشد. در زمان فعلی این شبهات با رنگ و لعاب زیباتری خود را بروز می دهند. امروزه ماهواره در شمار ابزارهایی قرار گرفته است که متأسفانه به مرزهای عقیدتی انسانها، خصوصاً اسلام و به ویژه مکتب تشیع حمله ور شده و قصد دارد اساس این مکتب را در هم ریزد. البته ناگفته نماند که اغراض سیاسی نیز در این مسئله بی تأثیر نیستند.

2. آثار فرهنگی – اخلاقی ماهواره

هویت هر انسانی به فرهنگ و تمدن او بر می گردد. انسانی که دارای فرهنگ و تمدن نباشد، دچار بحران هویت گشته، شخصیتی کاملا وابسته و متکی به دیگران می شود که دایم چشم امیدش به دیگران است تا خود را مو به مو همانند آنها قرار دهد.

چون قوام جامعه به اخلاق و رعایت اخلاقیات افراد جامعه می باشد، زمانی که آنان حریم های شخصی،

خانوادگی و... را از بین ببرند، چنین جامعه ای از درون خالی شده، با تلنگری در هم می ریزد. این مسئله در مورد جوانان و نوجوانان مهم تر و حساس تر است.

اکثر شبکه های ماهواره ای از طریق پخش فیلمهای غیر دینی و ضد اخلاقی که نتیجه ای جز بی بند و باری، بی حیایی، مشوش شدن ذهن جوان و... ندارد، به این مقصد پلید خود دست پیدا می کنند. بر همین اساس، استفاده از برنامه های ماهواره در نظر مراجع حرام اعلام شده است.

3. آثار سیاسی ماهواره

اشاره

از آنجا که دشمنان ما در مسئلهٔ نظامی موفق به پیشبرد اهداف خود مبنی بر تصرف و تسخیر ایران نشدند، در جنگ نرم از ابزارهایی مانند ماهواره، اینترنت و... کمک گرفته اند تا از طریق القای شبهات و حرفهای غیر واقعی مردم ما را نسبت به نظام دلسرد کرده و آنها را به دشمنی با نظام و حتی اسلام دعوت کنند. این اقدام از طریق راه های مختلف و در ظاهری بسیار زیبا، با اظهار کمک به مردم یک کشور صورت می پذیرد.(1)

البته نمی توان ادعا کرد که ماهواره هیچ گونه فایده ای ندارد؛ بلکه چون خیلی از افراد قدرت فهم و تحلیل

1- www.porseman.org، مقاله «تأثیر ماهواره بر جوانان چیست؟».

مطالب سودمند از مسایل زهرآگین، غیر واقعی و خلاف شرع را ندارند لذا نباید از ماهواره استفاده کنند.(1)

سؤالات فقهی ماهواره

س: خرید و فروش ماهواره چه حکمی دارد؟

ج: ماهواره چون هم برنامه های حلال دارد و هم برنامه های حرام، حکم آلات مشترک را دارد، لذا خرید و فروش آن برای استفاده در امور حرام، حرام و برای استفاده های حلال، جایز است.(2)

توجه: استفاده از ماهواره در صورتی جایز است که شخص اطمینان دارد از آن بهره برداری حرام نمی کند و نصب آن در خانه نیز مفسدهٔ دیگری را در برندارد.(3)

س: در صورتی که فروشندهٔ آنتن ماهواره بداند که خریدار آن را به منظور استفادهٔ حرام تهیه می کند، حکم این معامله چیست؟

ج: فروش آن به خریدار یاد شده جایز نیست.(4)

س: شغلم تعمیر دستگاه های گیرندهٔ برنامه های

ص: 104

1- ر.ک: آرشیو برنامه «گلبرگ» شبکه سه مبحث «ماهواره».

2- www.wahidkhorasani.com، سوالات شرعی، س 451؛ أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 264، س 1212؛ استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج 2، ص 233، س 1045؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 221، س 4087.

3- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 265، س 1213.

4- با استفاده از تحریر الوسیلهٔ، امام خمینی، ج 1، ص 496، م 10.

رادیو و تلویزیونی است، در این اواخر مراجعات زیادی برای نصب قطعات و تعمیر آنتن های ماهواره ای صورت می گیرد، تکلیف ما در این باره چیست؟

ج: اگر از این دستگاه برای امور حرام استفاده شود - که غالباً نیز همین طور است - و یا شما علم داشته باشید کسی که قصد تهیهٔ آنتن ماهواره ای را دارد، برای امور حرام از آن استفاده می کند، نصب و راه اندازی آن جایز نیست.(1)

ص: 105

1- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 266، س 1216؛ استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج 2، ص 233، س 1045.

فصل دوم: احکام ویدیو کلوپ و خدمات رایانه ای

اشاره

ویدئو کلوپ و خدمات رایانه ای دارای صنف جداگانه می باشند ولی چون محصولاتی مانند سی دی، فیلم، بازی های رایانه ای و ... را عرضه می کنند با صنف صوتی تصویری ارتباط پیدا می کنند. لذا به اختصار احکام آن ذکر می شود.

اشتغال در ویدیو کلوپ

س: حکم اشتغال در ویدیو کلوپها که محل عرضه، فروش و امانت دادن فیلم های سینمایی و محصولات فرهنگی به جامعه است، چیست؟

ص: 107

ج: در صورتی که مشتمل بر امور حرام(1) باشد، اشکال دارد.(2)

اجاره دادن ویدیو و فیلم

س: اجاره دادن دستگاه ویدیو جایز است؟

ج: اجاره دادن برای دیدن فیلم های مبتذل و مستهجن که شهوت را تحریک می کند و موجب انحراف و فساد می شود و یا مشتمل بر غنا و موسیقی مطرب و لهوی و مناسب با مجالس لهو و گناه باشد، جایز نیست.(3)

س: برخی از افراد با دوربین از فیلم هایی که در سینما پخش می شود، فیلم گرفته، پس از تبدیل به سی دی آن را کرایه {یا می فروشند}. آیا استفاده از چنین فیلم هایی جایز است؟

ج: اگر حقوق صاحب اثر را ضایع بکند، جایز نیست.(4)

س: اجاره دادن فیلم های ویدیویی مبتذل و مستهجن چه حکمی دارد؟

ج: اگر فیلم ها در بردارندهٔ تصاویر زننده ای که شهوت را تحریک کرده و موجب انحراف و فساد می شوند و

1- مثل نگاه به تصاویر مستهجن بازیگران، رایت CD یا DVD غیر مجاز یا مبتذل و... .
2- استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 220، س 4081.
3- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 264، س 1210.
4- با استفاده از استفتائات آیت الله بهجت، ج 3، ص 223، س 4093.

یا مشتمل بر غنا و موسیقی مطرب و لهوی و مناسب با مجالس لهو و گناه باشند، تولید، خرید، فروش و اجاره ی آنها جایز نیست.(1)

فروش سی دی و فیلم

س: اگر کسی یک بسته سی دی یا دی وی دی را بفروشد، در صورتی که بداند یا احتمال دهد که بعضی از آنها خراب هستند، حکمش چیست؟

ج: اگر فروشنده بداند که جنس، خراب است، نباید بفروشد؛ ولی اگر خریدار بعد از معامله متوجه شد که جنس معیوب و خراب است، حق بر هم زدن معامله را دارد.(2)

س: فروش فیلم ها و صوت های حرام و مبتذل، اعم از موسیقی، آواز، رقص (زنان یا مردان)؛ بلکه بالاتر، نوارهایی که عمل زناشویی را نمایش می دهد، جایز است؟

ج: خرید و فروش فیلم های مبتذل، حرام است.(3)

نگهداری فیلم و عکس مبتذل

س: آیا نگهداری فیلم {و عکس} مستهجن در مغازه یا منزل جایز است؟

1- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، 1/3/1393.
3- آیت الله مکارم: www. makarem. ir.

ج: حرام است و بر حاکم شرع لازم است که آنها را جمع آوری کرده، از بین ببرد، و این کار تعزیر دارد.(1)

تکثیر و رایت محتوای حرام

س: آیا گرفتن اجرت برای تکثیر نوارهای صوتی که محتوی امور حرامی هستند، جایز است؟

ج: هر نوار صوتی که گوش دادن به آن حرام است، تکثیر و گرفتن اجرت برای آن هم جایز نیست.(2)

س: گاهی بعضی افراد به ویدیو کلوپ مراجعه می کنند و از ما می خواهند که سی دیهای غیر اخلاقی یا غیر مجاز را برای آنها رایت کنیم، آیا این کار جایز است؟

ج: جایز نیست.(3)

عکس بازیگران

س: چسباندن عکس زنهای بازیگر بی حجاب خارجی در مغازه و محل دید چه حکمی دارد؟

ج: اگر موجب ارتکاب گناه و مفسده انگیز بوده یا

1- آیت الله مکارم: www. makarem. Ir؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، 5/7/93؛ احکام روابط زن و مرد، ص 80.
2- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 256، س 1165؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 526، س 6339.
3- آیت الله سیستانی: www.sistani.org.

مخالف مقرّرات باشد، جایز نیست.(1)

مدارک مشتری نزد فروشنده

س: در ویدیو کلوپ ها بعضی از فیلم ها را کرایه می دهند و در عوض آن، از مشتری مدرک شناسایی گرفته می شود. در صورتی که صاحب کارت شناسایی برای گرفتن آن رجوع نکند، وظیفۀ مسئول ویدیو کلوپ چیست؟ اگر بعد از مدت طولانی از آمدن صاحب آن ناامید شود، می تواند آنها را از بین ببرد؟ و اگر بعد از نابود کردن آنها، صاحب مدرک پیدا شود، این شخص ضامن است؟

ج: خیر، نمی تواند آنها را از بین ببرد؛ بلکه اگر هیچ وقت امکان دسترسی به صاحب کارت ندارد، باید آن را به مرجع صادر کننده تحویل دهد.(2)

البته اگر ممکن است که از روی مدرک شناسایی، صاحبش را پیدا کند، این کار را انجام دهد و امانتی که در دست اوست، به صاحبش برساند.(3)

بررسی فلش قبل از رایت

س: آیا مسئول ویدیو کلوپ حق دارد قبل از رایت محتویات یک فلش بر روی دی وی دی، آن را بررسی کند

1- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.
2- استفتاء، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی، 25/2/1393.
3- استفتاء، آیت الله خامنه ای، 27/2/1393.

تا از محتویات آن اطمینان پیدا کند تا فیلم یا صوت حرامی نداشته باشد؟

ج: این کار جایز نیست؛ ولی می تواند سؤال کند تا اگر غیر مجاز است، از رایت خودداری کند.(1)

نکته: محتویات فلش از امور خصوصی فرد است و نگاه کردن به آن بدون اجازه حرام باشد، خدای متعال هم می فرماید: «یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا ... لا تَجَسَّسُوا ...؛ ای کسانی که ایمان آوردید ... تجسس نکنید ...».(2)

سرقت اطلاعات رایانه ای

س: سرقت اطلاعات رایانه ای چه حکمی دارد؟

ج: مانند تجسّس(3) محرّم است.(4)

سزاوار است افرادی که در خدمات رایانه ای مشغول به فعالیت هستند در امانت خیانت نکرده و از اطلاعات خصوصی دیگران سوء استفاده نکنند، لذا اگر اطلاعات

1- استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، 27/2/1393.
2- حجرات، 12.
3- خدای متعال در قرآن می فرماید:)یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا ... وَلَا تَجَسَّسُوا ... وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِیمٌ(؛ «ای اهل ایمان! ... و [در اموری که مردم پنهان ماندنش را خواهانند] تفحص و پی جویی نکنید، و از خدا بپرهیزید که خداوند بسیار توبه پذیر و مهربان است».(حجرات، 12)
4- استفتائات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 330، س 5708.

شخصی افرادی که به این عزیزان مراجعه می کنند، بر روی کامپیوتر فروشنده بماند، باید آنها را سریعاً و به طور کامل از بین ببرد.

س: اگر به کسی که در ویدیو کلوپ کار می کند، بگویند: محتویات این فلش را روی یک دی وی دی رایت کن و او رایت کرد؛ ولی بعد فهمید که محتویات رایت شده حرام (فیلم های مستهجن) بوده است، آیا پولی را که به عنوان اجرت دریافت کرده، اشکال دارد؟

ج: اگر نمی دانسته، فعلاً تکلیفی ندارد؛ اما دقت کند که تکرار نشود.(1)

تدوین و میکس فیلم های عروسی

س: آیا میکس فیلم های مجالس زنانه (که غالباً بی حجاب هستند) جایز است؟

ج : اگر هنگام میکس از کارهای حرام مانند (نگاه به تصویر یا فیلم افراد نامحرم، شنیدن موسیقی های حرام و ...) در امان باشد و خوف وقوع در حرام هم نداشته باشد، اشکال ندارد. (2)

س: درآمد حاصل از تدوین، میکس و صداگذاری فیلم های عروسی چه حکمی دارد؟

1- استفتاء، آیت الله مکارم، 28/2/1393.
2- آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، 22/6/93.

ج: هرگاه مربوط به صحنه های نامشروع باشد، درآمد حاصل از کارهای فوق نیز حرام است.(1)

دانلود فایلهای اینترنتی

س : دانلود(2)

کردن فایل های اینترنتی جایز است؟

ج : دانلود کردن فقط با اجازه صاحب اصلی فایل جایز است مگر از کفار حربی(3)

باشد که اشکال ندارد. (4)

س: دانلود فیلم، موسیقی، مقاله و کتاب های مستهجن و مبتذل جایز است؟

ج: دانلود مطالب ذکر شده حرام و از مصادیق اشاعه فحشاء می باشد و باید به صورت جدی از این کار اجتناب شود.(5)

1- آیت الله مکارم: www. makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، 13/3/1393.
2- عمل انتقال و یا کپی کردن یک فایل، برنامه، و... از یک سیستم کامپیوتری بزرگتر به کامپیوتر و یا دستگاه دیگر را دانلود گویند. (www.merriam-webster.com).
3- مانند امریکا، انگلیس، فرانسه، اسرائیل و... .(استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 3، ص 555، س1550)
4- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، 23/6/93.
5- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، 12/6/93.

تأییدات وزارت ارشاد

س: توزیع و عرضهٔ فیلم ها و نوارهای موسیقی که مورد تأیید وزارت ارشاد هستند، چه حکمی دارد؟

ج: اگر فیلمها یا نوارها به نظر مکلّف عرفاً مشتمل بر غنا یا موسیقی مطرب و لهوی مناسبِ با مجالس لهو و گناه باشد، توزیع و عرضهٔ آنها و همچنین دیدن و گوش دادن به آنها برای او جایز نیست و مجرّد تأیید بعضی از ادارات مربوطه تا زمانی که نظر مکلّف در تشخیص موضوع با نظر تأییدکنندگان مخالف است، دلیل شرعی برای جواز محسوب نمی شود.(1)

خمس کالای داخل مغازه

س: در مغازه ام تعدادی فیلم و سی دی دارم که آنها را برای نمونه گذاشته ام و ممکن است چند سال آنها را داشته باشم. اگر سال خمسی بر آنها بگذرد، خمس دارند یا نه؟

ج: اگر سی دی ها دارای برنامه های نرم افزاری مشروع و به عنوان سرمایهٔ کاری باشند، بعد از گذشت سال، باید خمس آنها را بدهید.(2)

1- أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 264، س 1207.
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، 30/2/1393.

کپی رایت

اشاره

یکی از مسائلی که سالیان متمادی است دربارهٔ آن بحث می کنند ولی متأسفانه به صورت جدّی اجرا نمی شود، موضوع «کپی رایت»(1) و «حق تألیف» است. برای روشن شدن مسئله کپی رایت، باید موضوع را از نظر قانون و احکام شرعی بررسی کنیم:

برخی از مراجع تقلید فعلی به صورت فتوا(2) یا احتیاط واجب(3)

فرموده اند «حق صاحب اثر باید محترم شمرده شود» یعنی بدون اجازه صاحبان اصلی از آن استفاده نشود. در صورت استفاده بدون اجازه، ضامن خسارتی است که به تولید کننده وارد کرده است مگر از کفار حربی باشد که در اینصورت اشکال ندارد و ضامن نیست.(4)

1- «copyright» به حق قانونی منحصر به فرد تکثیر، انتشار، فروش، و یا توزیع ماده و صورت از چیزی (به عنوان یک اثر ادبی، و یا کار هنری) گفته می شود. (www.merriam-webster.com)
2- آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ آیت الله وحید خراسانی: www. wahidkhorasani.com؛ استفتائات، آیت الله جوادی آملی، ص 107؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 226، س 4106؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 3، ص 555، س 1547.
3- أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص 297، س 1335.
4- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، 3/3/1393؛ استفتاء، آیت الله نوری همدانی، 2/12/1393؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 333، س 5723. آیت الله شبیری زنجانی: در صورتی که عرفاً ضامن حساب شود، ضامن است.(استفتاء، 2/12/1393) آیت الله صافی گلپایگانی: اگر در ضمن عقد لازم شرط شده باشد که رایت نشود، ضامن است و الا ضامن نیست. (استفتاء، 2/12/1393).

الف: قوانین کپی رایت

1. حق نشر، عرضه، اجرا و حق بهره برداری مادی و معنوی نرم افزار رایانه ای متعلق به پدید آورنده آن است.(1) هر کس حقوق مورد حمایت این قانون را نقض نماید علاوه بر جبران خسارت به حبس از نود و یک روز تا شش ماه و جزای نقدی از ده میلیون(000 000 10) تا پنجاه میلیون(000 000 50) ریال محکوم می گردد. (2)

2. نسخه برداری یا ضبط یا تکثیر آثار صوتی که بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیلهٔ دیگر ضبط شده است، بدون اجازهٔ صاحبان حق یا تولیدکنندگان انحصاری یا قائم مقام قانونی آن، برای فروش ممنوع است.(3)

3. کسانی که اشیای مذکور در مادهٔ دوم(4) را که به طور غیر مجاز در خارج تهیه شده، به کشور وارد یا صادر کنند،

ص: 117

1- قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای، ماده 1، مصوب 10/10/1379.
2- قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای، ماده 13، مصوب 10/10/1379.
3- تصویب توسط مجلس، 26/9/1352.
4- نسخه برداری یا ضبط یا تکثیر آثار صوتی که بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر ضبط شده است، بدون اجازه صاحبان حق یا تولیدکنندگان انحصاری یا قائم مقام قانونی آن برای فروش ممنوع است. (تصویب توسط مجلس، 26/9/1352)

علاوه بر تأدیهٔ خسارات شاکی خصوصی، به حبس از سه ماه تا یک سال محکوم خواهند شد.(1)

ب: احکام کپی رایت

شکستن قفل نرم افزار

س: شکستن قفل نرم افزار جایز است؟

ج: شکستن قفل نرم افزار بدون اجازهٔ صاحب یا ناشر اصلی جایز نیست.(2)

س: خرید و فروش و استفاده از نرم افزارهایی که قفل آنها توسط افراد دیگری قبلاً شکسته شده است جایز است؟

ج: بدون اجاز صاحبان اصلی نرم افزار جایز نیست.(3)

1- همان.
2- آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، حق چاپ؛ آیت الله مکارم: www. makarem.ir، استفتائات، حقوق، حق تکثیر؛ آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir. آیت الله صافی گلپایگانی: شکستن قفل در صورتی جایز نیست که در ضمن عقد فروش سی دی یا ضمن عقد لازم دیگری، شرط عدم شکستن قفل سی دی شده باشد». (www. safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت). آیت الله خامنه ای: بنابر احتیاط واجب جایز نیست.(أجوبه الاستفتاءات (فارسی)، آیت الله خامنه ای، ص 297، س 1335)
3- آیت الله مکارم: www. makarem.ir، استفتائات، حقوق، حق تکثیر؛ آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، حق چاپ؛ آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، 2/8/1393. آیت الله خامنه ای: بنابر احتیاط واجب جایز نیست.(أجوبه الاستفتاءات (فارسی)، آیت الله خامنه ای، ص 297). آیت الله صافی گلپایگانی: «در صورتی {که شخصی سی دی را} رایت {کند} یا {قفل آن را بشکند}، برای افراد بعدی خرید و

فروش و استفاده از آن مانعی ندارد». (www. safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت).آیت الله وحید خراسانی: احتیاط واجب در ترک است.(www. wahidkhorasani.com، استفتائات، س 518)

س: نرم افزارهایی که مدل به روز شده آنها به بازار آمده و شرکت سازنده از مدل های گذشته پشتیبانی فنی نمی کند (یعنی از اعتبار ساقط شده و وقت آن گذشته است) آیا شکستن قفل و رایت آنها اشکال دارد؟

ج: فقط با اجازه سازنده آنها اشکال ندارد.(1)

رایت و تکثیر سی دی

س: تکثیر (و رایت) سی دی های دیگران جایز است؟

ج: تکثیر (و رایت) سی دی بدون اجازه صاحب اصلی آن جایز نیست.(2)

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 3/12/1393. آیت الله مظاهری: چون سازندگان از پشتیبانی آنها اعراض نموده اند، جایز است. (www.almazaheri.ir). آیت الله سیستانی: برای استفاده شخصی، اشکال ندارد. (استفتاء، 3/12/1393).
2- آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ آیت الله مکارم: www. makarem.ir، استفتائات، حقوق، حق تکثیر؛ آیت الله وحید خراسانی: www. wahidkhorasani.com؛ آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir، قوانین دولتی و اداری، کپی رایت؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 226، س 4106. آیت الله خامنه ای: تکثیر (و رایت) سی دی بنا بر احتیاط واجب بدون اجازه صاحب اصلی آن جایز نیست. (أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص 297، س 1335) آیت الله صافی گلپایگانی: «کپی و رایت اشکال ندارد مگر در ضمن یک معامله، شرط شود که رایت و کپی صورت نگیرد». (www. safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت).

س: اگر خرید سی دی رایت شده منجر شود رایت کننده سی دی های بیشتری را بدون اجازه صاحب اصلی آن تکثیر کند، آیا خرید جایز است؟

ج: خرید جایز نیست.(1)

س: اگر صاحب اصلی اثر را نشناسیم یعنی نمی دانیم از افراد محترم المال است یا نیست، رایت آن اثر جایز است؟

ج: جایز نیست چون حکم کسی را دارد که مالش محترم است.(2)

س: سی دی هایی که تکثیر و رایت آن ها جایز نیست، اگر برای استفاده شخصی و حفظ سی دی اصلی، آن را

1- استفتاء، آیت الله نوری همدانی، 20/7/1393. آیت الله خامنه ای: بنابر احتیاط واجب خرید جایز نیست. (استفتاء، 20/7/1393). آیت الله شبیری زنجانی: اگر خرید سی دی رایت شده اشکال نداشته باشد، این کار مانعی ندارد. (استفتاء، 28/11/1393). آیت الله صافی گلپایگانی: اشکال ندارد. (استفتاء، 28/11/1393).
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، آیت الله شبیری زنجانی، 10/8/1393.

رایت کنیم جایز است؟

ج: با اجازه صاحب آن جایز است.(1)

س: یکی از دوستان بنده از مرجعی تقلید می کند که رایت CD را جایز می داند ولی طبق نظر مرجع بنده رایت جایز نیست. اگر ایشان به بنده CD هدیه کنند استفاده از آن جایز است؟

ج: بدون اجازه صاحب اصلی استفاده از آن جایز نیست.(2)

س: آیا صاحب نرم افزار می تواند شرط کند خریدار فقط حق استفاده از نرم افزار را دارد؟

ج: در صورتی که ضمن قرارداد فروش چنین شرطی کنند باید خریدار به آن عمل کند، در غیر این صورت مجاز است به دیگران هم بدهد و استفاده کنند. (3)

1- آیت الله مکارم: www. makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، 8/10/1393. آیت الله سیستانی و آیت الله شبیری زنجانی: این کار جایز است.(استفتاء، 8/10/1393). آیت الله صافی گلپایگانی: «کپی و رایت اشکال ندارد مگر در ضمن یک معامله، شرط شود که رایت و کپی صورت نگیرد». (www. safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت).
2- آیت الله مکارم: www. makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، 14/11/1393.
3- آیت الله مکارم: www. makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، 14/11/1393؛ آیت الله شبیری زنجانی، 18/11/1393.

س: کپی کردن بخش هایی از یک سی دی (مثلا نصف آن) چه حکمی دارد؟

ج: با اجازه صاحب آن اشکال ندارد(1) ولی اگر مقدار کمی باشد عیبی ندارد. (2)

س: رایت و تکثیر نرم افزارهایی که هیچگونه تذکری برای «اجازه تکثیر یا عدم اجازه» در آنها وجود ندارد جایز است یا باید از رضایت صاحب اثر مطمئن بود و در این مورد تحقیق کرد؟

ج: باید علم به رضایت صاحب اصلی پیدا کنیم.(3)

1- استفتاء، آیت الله نوری همدانی، آیت الله شبیری زنجانی، 4/12/1393؛ آیت الله خامنه ای، www. khamenei.ir، رساله آموزشی، ج 2، حقوق چاپ، تألیف و کارهای هنری؛ آیت الله مکارم: www. makarem.ir. آیت الله سیستانی: برای استفاده شخصی، اشکال ندارد. (4/12/1393). آیت الله صافی گلپایگانی: اشکال ندارد مگر در ضمن معامله، شرط عدم کپی شود. (4/12/1393).
2- آیت الله مکارم: www. makarem.ir.
3- استفتاء، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 5/12/1393. آیت الله مظاهری: استفاده اشکال ندارد و تحقیق لازم نیست (www.almazaheri.ir، قوانین دولتی و اداری، کپی رایت) آیت الله صافی گلپایگانی: «کپی و رایت اشکال ندارد مگر در ضمن یک معامله، شرط شود که رایت و کپی صورت نگیرد». (www. safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت).

س: آیا خرید یا کپی سی دی های مذهبی که روی آن نوشته شده هر گونه تکثیر شرعاً حرام و پیگرد قانونی دارد اشکال دارد؟

ج: خرید و فروش سی دی تکثیر شده بدون اجازه ناشر اصلی جایز نیست. (1)

س: من یکی از سی دی های شرکت یاسین رایانه (سی دی صبا برای آموزش قران برای کودکان) که به صورت غیر مجاز کپی شده بود برای خودم و یکی از دوستانم به صورت رایگان کپی کرده ام با توجه به اینکه این کار من صرفا برای نشر و گسترش آموزش قران بوده و نه به خاطر پول، تکلیف من چیست؟ چون در شروع برنامه این سی دی ذکر شده است که کپی غیر مجاز این سی دی شرعا حرام است ؟ آیا باید من این سی دی ها را دور بیاندازم ؟ آیا می توان پول آن را به صندوق صدقات ریخت تا حلال شود؟.

ج: این کار جایز نبوده و شما باید به شکلی رضایت آن شرکت را به دست آورید و پرداختن پول آن سی دی ها به

1- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir؛ آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir؛ آیت الله مکارم: www. makarem.ir؛ آیت الله صافی گلپایگانی: www. safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت.

فقراء کفایت نمی کند. (1)

س: بعضی از قاریان معروف آیاتی از قرآن مجید را با صوت زیبا تلاوت می کنند و آن را بر روی نوار کاست و یا ویدئو ضبط می کنند، آیا می توانند امتیاز آن را خرید و فروش کنند و آیا باید دیگران در موقع تکثیر از آنها اجازه بگیرند؟

ج: در صورتی که در عرف عقلا به عنوان حقّی برای قاری شمرده شود، کسی که می خواهد تکثیر کند باید با موافقت او باشد. (2)

رایت سی دی های مستهجن

س: رایت سی دی های مستهجن و مبتذل و غیر اخلاقی جایز است؟

ج: رایت کردن سی دی های غیر اخلاقی جایز نیست.(3)

کپی و رایت فیلم های خارجی

الف) با زیرنویس فارسی

س: آیا فیلم های خارجی را که در مراکز کفر تولید شده و دوبله نشده اند؛ اما زیرنویس فارسی دارند، می توان کپی کرد؟

1- آیت الله مکارم: www. makarem.ir.
2- آیت الله مکارم: www. makarem.ir.
3- آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 9/12/1393.

ج: اگر بر خلاف قانون باشد، جایز نیست.(1)

ب) دوبله شده

س: آیا کپی کردن فیلم های خارجی که متعلق به کفاری است که مال آنان محترم نیست؛ ولی توسط مراکز دوبلهٔ داخلی دوبله شده اند، جایز است؟

ج: جایز نیست.(2)

س: بعضی از شرکتهای داخلی فیلم های خارجی را دوبله می کنند. اگر این فیلم ها بر روی اعتقادات و ... مخاطب تأثیر منفی داشته باشد، آیا دوبله این اثر برای آنها حق و مالکیت ایجاد می کند؟

ج: دوبله کردن فیلم هایی که تأثیر منفی روی اعتقاد مردم دارد جایز نیست و حق مالکیت ایجاد نمی کند. تکثیر و پخش این نوع فیلم ها هر چند با اجازه دوبله کننده باشد جایز نیست.(3)

س: اگر شخصی اثری را بدون اجازه صاحبش به دست بیاورد و آن را ترجمه یا دوبله کند، با این ترجمه و دوبله کردن برای او حق و مالکیت ایجاد می شود؟

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، 7/3/1393؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج 3، ص 226، س 4104.
2- همان، س 4105.
3- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، 11/8/1393.

ج: اگر مالک اصلی از افراد محترم المال باشد باید با اجازه او ترجمه یا دوبله شود و با ترجمه یا دوبله، مالکیت ایجاد نمی شود مگر از کفار حربی باشد.(1)

ج) رایت فیلم های خارجی

به فتوای مراجع تقلید، اگر فیلم های خارجی (چه زبان اصلی و چه دوبله شده) دارای تصاویر مستهجن و مبتذل است و باعث انحراف می شود، خرید و فروش و رایت آن حرام است.(2)

محصولات مشترک

س: آیا در حکم تکثیر (و رایت) نرم افزار یا فیلم و ... بین تولید داخل و خارج تفاوتی وجود دارد؟

ج: رایت کردن فقط با اجازه صاحب اصلی اثر جایز است مگر این که صاحب آن از کفار حربی(3)

باشد که در این صورت اشکال ندارد.(4)

ص: 126

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، 14/8/1393؛ آیت الله نوری همدانی، 17/8/1393.
2- با استفاده از سایت آیت الله خامنه ای:www.leader.ir، آیت الله مکارم:www. makarem.ir، آیت الله سیستانی: www.sistani.org.
3- کفاری که در ستیز با اسلام هستند و به هیچ معاهده و قراردادی با مسلمانان تن نمی دهند. در صورتی که به ستیز خود با مسلمانان ادامه دهند و تسلیم نشوند، با آنان جنگ می شود.(مجله فقه اهل بیت علیهم السلام (فارسی)، ج 45، ص 208)
4- آیت الله وحید خراسانی: www. wahidkhorasani.com؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 3، ص 555، س1550؛ أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص298، س1342.

س: روزی درآوردن با نرم افزار ویندوز یا ورد که متعلق به کشورهای خارجی است اشکال دارد؟

ج: استفاده از آنچه مربوط به کفار حربی است اشکالی ندارد. (1)

کپی فیلم و صوت روی کامپیوتر

س: ویدئو کلوپ ها برنامه های خود را در مدت زمان محدودی کرایه می دهند، آیا جایز است برنامه کرایه ای را بر روی حافظه ای کامپیوتر کپی و پس از عودت دادن سی دی، از آن برنامه ی کپی شده در خارج از محدوده ی زمانی بهره برد؟

ج: اگر معلوم است که این کار مورد رضایت صاحب حق اصلی فیلم نیست، جایز نمی باشد.(2)

ص: 127

1- أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص298، س1342؛ آیت الله مکارم؛ www. makarem.ir، با کمی تغییر؛ با استفاده از سایت آیت الله وحید خراسانی: www. wahidkhorasani.com.

2- استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 3، ص226، س4106.

فصل سوم: بازیهای رایانه ای

اشاره

در کشور ما کاربران بازیهای رایانه ای حدوداً 20 میلیون نفر هستند که روزی دو ساعت پای این بازیها وقت می گذارند.(1) این آمار ما را متوجه می کند که بازیهای رایانه ای در ایران جایگاه خاصی پیدا کرده است؛ لذا به اختصار(2)

برخی از اهداف، آسیب ها و احکام این موضوع مطرح می شود.

1- مینایی (رئیس بنیاد ملی بازیهای رایانه ای)، 4/11/1393، خبر 20:30.
2- نگارنده قصد دارد درباره بازی های رایانه ای به صورت مفصل و علمی کتابی را به رشته نگارش در بیاورد. برای اطلاع بیشتر به آن مراجعه شود.

اهداف بازی های رایانه ای

اشاره

خیلی از افراد فکر می کنند بازی های رایانه ای فقط برای سرگرمی ساخته می شوند و سازندگان آن هیچ انگیزه و هدف دیگری ندارند؛ در حالیکه بر اساس نظر کارشناسان، این بازی ها غیر از سرگرم کردن، اهداف پنهان دیگری نیز دارند که ما از آن غافل هستیم و ناخواسته در مسیر مقاصد آنها حرکت می کنیم و خیلی از باورها و عقاید را می پذیریم و در افکار ما تأثیر می گذارد.

آژانس پروژه های تحقیقاتی پیشرفته جاسوسی آمریکا (Iarpa) که یکی از قوی ترین بازوهای اجرا کننده طرح کنترل ذهن موسوم به پروژه «مونارش» است اخیرا تحت عنوان پروژه «سیریوس»، برای کاهش خطاهای تحلیل و حل مشکلات اطلاعاتی خود، اقدام به ساخت بازی رایانه ای با اهداف واقعی می کند. این آژانس با این عنوان که «بدون بازی های رایانه ای ما نابودیم» اعلام کرد: بازی های جدّی (که برای اهداف آموزشی، درمانی و یا دیگر اهداف واقعی کنترل فکر ساخته شده اند) می توانند برای بیان و کاهش جهت گیری های شناختی، ساز و کاری مناسب ارائه دهند.(1)

بعضی از اهدافی که سازندگان بازی های رایانه ای در

1- www. islammovie.ir، مقاله «فراماسونری در صنعت بازی ها»

جنگ نرم دنبال می کنند، عبارتند از:

1. تخریب چهره مقدس اسلام

در برخی از بازی های رایانه ای، هدف اصلی سازندگان و طراحان این است که دین اسلام (و حتی ادیان دیگر) را نزد کاربران، با چهره ای تنفر آمیز معرفی و کاربر را نسبت به آن بدبین کنند. در مقابل، سبک زندگی غربی را خیلی زیرکانه و هوشمندانه در ذهن مخاطب القاء می کند.

در این بازی ها، از نمادها و تصاویر اسلامی مخصوصاً نمادهای مذهب شیعه زیاد استفاده می شود. طراحان با ظرافت و زیرکی زیاد این تصاویر را در لا به لای بازی قرار می دهند.(1)

2. توهین به مقدسات در بازی ها

دشمنان اسلام و ایران برای اینکه چهره نورانی اسلام و ایران را در ذهن کاربران بازی های رایانه ای خراب بکنند، به صورت ظریف و هوشمندانه ای به مقدسات دینی مسلمانان توهین می کنند که غالباً کاربران از آنها آگاه نیستند ولی به صورت ناخودآگاه در ذهن آنها نقش می بندد و تأثیرات منفی خودش را در روح و روان افراد به جای می گذارد.

1- بازی هایی مانند: بازی یا مهدی «جهنم خلیج فارس؛ Persian gulf inferno»، «Assassin's Creed»، «شاهزاده ایران؛Princeof Persia».

در اینجا به اختصار به برخی از توهین هایی که در بازی های رایانه ای وجود دارد اشاره می شود:

جسم داشتن خدای متعال و ناتوانی او در اداره امور(1)، هم درجه بودن شیطان با فرشتگان(2)،

مسخره کردن بهشت و جهنم(3)،

بی احترامی به مکانهای مقدس و

1- یکی از مواردی که در برخی از بازی های رایانه ای به شدت مورد هجوم قرار می گیرد، موضوع خداوند و ناتوان نشان دادن اوست. در چندین بازی مختلف، خداوند به شکلی مادی توصیف شده، عاری از خطا نیست و حتی توان لازم برای رسیدگی به امور بندگان خود را ندارد! به عنوان نمونه می توان به بازی های Black White و El Shaddai: Ascension of the Metatron اشاره نمود.

2- بازی «El Shaddai: Ascension of the Metatron»: فرشتگان سقوط کرده در زمین فساد به پا کرده اند و با ایجاد لایه ای از غبار، مانع کنترل خداوند بر بشر شده اند. خداوند هم برای تنبیه آن ها با مشاوره شیطان (Lucifel- وجود El در انتهای این نام به دلیل قرار دادن شیطان در زمره فرشتگان است. به همین دلیل هم برای او نامی همانند فرشتگان مقرب انتخاب شده است. مانند: Michael، Gabriel و...)، ادریس نبی (که به ایناک (Enoch) معروف است) را راهی مأموریتی می نماید تا فرشتگان خاطی را برای تنبیه به عرش بازگرداند. در این میان، شیطان لحظه به لحظه مأموریت ادریس را از طریق تلفن همراه! به خداوند گزارش می دهد و او را در جریان وقایع قرار می دهد.

3- در بازی «Dante's Inferno» که برداشتی از کتاب کفر آمیز دانته آلیگیری است، شخصیت دانته برای نجات روح معشوقه اش سفری به دوزخ، برزخ و بهشت آغاز می کند و در این راه با موجودات جهنمی درگیر می شود. در این بازی جهنم مکانی مادی توصیف می شود و بازیکن با قرار گرفتن در نقش دانته باید با موجودات شرور جهنم که قصد نگهداری او در این مکان را دارند، درگیر شود و پس از نابودی آن ها!! راه خود را به سمت بهشت هموار کند.

متبرک(1)،

بی احترامی به قرآن(2)

و اهل بیت (علیهم السلام)(3)

و تروریسم

ص: 133

1- انگری بردز «angry birds»: در یکی از مراحل بازی پرطرفدار پرندگان خشمگین (Angry Birds)، بازیکن باید به خوک هایی که درون مسجد پناه گرفته اند، حمله کند و آن ها را نابود سازد! به گزارش «شیعه نیوز»، به تازگی یک بازی رایانه ای با عنوان «شیطان ساکن» توسط طراحان ژاپنی منتشر شده است. از ویژگی های بارز این بازی توهین به دین اسلام و به ویژه قرآن، کعبه و مسجد نبوی است. در این بازی برای صعود به مرحله بالاتر باید نسخه های شریف قرآن بر زمین انداخته شود، به سوی آن تیراندازی گردد و سپس کاربر باید بر روی این نسخه ها پا بگذارد و از روی آن عبور کند. (www. SHIA-NEWS.COM، مقاله «توهین به مقدسات مسلم اسلام در یک بازی رایانه ای ژاپنی»)
2- در اولین نسخه بازی «LittleBigPlanet»، در یکی از مراحل آن، تومانی دیاباته (Toumani Diabate) خواننده آفریقایی عرب زبان، با آهنگ آیه (57) سوره عنکبوت «کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ؛ هر انسانی مرگ را می چشد، سپس شما را بسوی ما بازمی گردانند» را می خواند. این در حالیست که خواندن آیات قرآن با ساز و به صورت آهنگین، عملی حرام و گناهی بزرگ محسوب می شود.
3- بازی «شاهزاده ایران؛ Prince of Persia»: نام دو جن که شاهزاده را راهنمایی و یاری می کنند «زهرا و راضییه» است که از القاب حضرت زهرا (سلام الله علیها) می باشد. نکته قابل توجه این است که چهره «زهرا» در این بازی درخشان است که متناسب با ترجمه لغوی زهرا که به معنای درخشان است می باشد. در بازی «Assassin’s Creed» از نام مبارک علی (علیه السلام) به مراتب استفاده شده است؛ حتی جمله «علیٌ بابها» که قسمتی از حدیث معروف «انا مدینه العلم و علی بابها» است در مراحل مختلف برخی از بازی ها آورده شده است.

و خشن نشان دادن مسلمانان مخصوصاً شیعیان(1) و ... .

3. القاء ناجی بودن آمریکا

در بسیاری از بازی ها، مسلمانان را تروریسم معرفی می کنند ولی شخصی که مشکلات جوامع بشری را حل می کند از کشورهای انگلیسی زبان مخصوصاً آمریکا معرفی می شود.

در این گونه بازی ها معمولاً کشورهایی که همفکر و همسوی با آمریکا نیستند، تروریسم و محوریت شرور معرفی می شوند ولی آمریکا را ناجی القاء می کنند.(2)

4. ترویج سبک زندگی غربی

در دنیای بازی های رایانه ای، برخی از آنها به عنوان

1- مانند بازی های: الف: Resident Evil: که درب اتاق شکنجه، شبیه درب مسجد النبی (صلی الله علیه و آله) می باشد یا در اتاق یکی از روسای تروریسم چند جلد قرآن وجود دارد که نشان می دهد تروریست ها مسلمان هستند. ب: Counter Strike: تروریستها شبیه مسلمانان نشان داده می شوند. ج: بازی قلعه «جنگهای صلیبی؛ StrongHold Crusader: شخصی به نام خلیفه (که داراری عمامه مشکی است) کشورش را با خشونت و با استفاده از ابزار شکنجه اداره می کند که نشان می دهد مسلمانان خشونت طلب هستند و دارای منطق نیستند.
2- بازی هایی مانند: «رزیدنت اویل: Resident Evil5»؛ «بتمن: Batman»؛ «مرد عنکبوتی: Spider-Man»؛ «بیست و چهار: THE GAME24»؛ «جیمز باند: James Bond 007».

«سبک زندگی» معرفی می شوند. در این بازی ها، سازندگان با ظرافت کامل سبک زندگی غربی را ترویج و آن را برای بشریت زندگی ایده آل معرفی می کنند.

در بازی های سبک زندگی، فرهنگ مصرف گرایی، آزادی های جنسی، روابط خارج از اخلاق و ... را ترویج می کنند. کاربر بعد از مدتی آنها را می پذیرد و سعی می کند آن را در نزدگی شخصی خود اجرا کند.(1)

5. تحریک شهوات و مسائل جنسی

یکی از اهداف مهم در بازی های رایانه ای غربی، به ابتذال کشیدن جوامع بشری است. در این بازی ها مسائل شهوانی و جنسی به همراه تصاویر مبتذل و مستهجن به نمایش گذاشته می شوند و کاربران را به سوی انحرافات اخلاقی سوق می دهند.

در غالب بازی های رایانه ای غربی، از شخصیت های زنانه استفاده می کنند که متأسفانه پوشش نامناسبی دارند و قوای جنسی کاربران را تحریک می کند. ادامه این بازی ها باعث بلوغ زودرس شده و مشکلات فراوانی را برای کاربران ایجاد می کند که اگر والدین دقت نداشته باشند ممکن است فرزندان آنها به گناهان جنسی آلود شوند.

1- به عنوان نمونه می توان بازی «سیمز؛ sims» را نام برد که تمام ارزشهای اخلاقی و انسانی را زیر پا گذاشته و کاربر را به انحطاط اخلاقی می کشاند.

آسیب های بازی های رایانه ای

اشاره

کارشناسان برای بازی های رایانه ای آسیب هایی را شمرده اند که برخی از آنها ذکر می شود:

1. مشکلات جسمانی

چشمان فرد به دلیل خیره شدن مداوم به صفحۀ نمایش رایانه، به شدت تحت فشار نور قرار می گیرد و دچار عوارض و تیک می گردد. مشاهدات نشان داده است که نوجوانان چنان غرق بازی می شوند که توجه نمی کنند تا چه حد از لحاظ بینایی و ذهنی بر خود فشار می آورند و چون در یک وضعیت ثابت تا ساعت ها می نشینند، ستون فقرات و استخوان بندی آنها دچار مشکل می شود.

همچنین احساس سوزش و سفت شدن گردن، کتف ها و مچ دست، از دیگر عوارض کار نسبتاً ثابت و طولانی مدت با رایانه است. پوست فرد در معرض مداوم اشعه هایی قرار می گیرد که از صفحۀ رایانه پخش می شود که ایجاد تهوع و سرگیجه، خصوصاً در کودکان و نوجوانانی که زمینۀ ابتلا به صرع دارند، از دیگر عوارض بازیهای رایانه ای است.(1)

ص: 136

1- www. tebyan. Net، مقاله «بازی های مجازی، زیان های واقعی»

2. بلوغ زودرس

یکی از مهم ترین عوامل «بلوغ زودرس»[1] دیدن تصاویر جنسی و تحریک کننده می باشد که متأسفانه بازیهای رایانه ای دارای چنین تصاویر مستهجن و مبتذلی هستند. مداومت بر این بازیها نیروی جنسی افراد را تحریک می کند و در نتیجه، شخص قبل از سن لازم، به بلوغ جنسی می رسد که همین امر باعث انحرافات اخلاقی و جنسی می شود.

3. متزلزل شدن روابط خانواده

پیشرفت تکنولوژی گاهی سبب دور شدن اعضای خانواده از یکدیگر می شود. به طوری که هر یک از افراد خانواده به خاطر مشغول بودن به تماشای تلویزیون یا درگیر بودن با رایانه، اینترنت و بازیهای رایانه ای، کمتر وقت می کنند با یکدیگر باشند. این خود باعث سرد شدن روابط بین والدین و فرزندان شده است، به گونه ای که آنان کمتر حوصلهٔ یکدیگر را دارند.[2]

1- ظاهر شدن علایم بلوغ از نظر فیزیکی و هورمونی در دختران قبل از 8 سالگی و در پسران قبل از 9 سالگی، بلوغ زودرس نامیده می شود: (www.jahannews. Com، مقاله «بلوغ زودرس چیست»)

2- www. ejtema.ch1.iribtv.ir، مقاله «تأثیرات منفی اعتیاد به بازی های رایانه ای».

4. منزوی شدن

مادر محترمی می گفت: فرزندم به بازیهای رایانه ای معتاد شده است. او هر روز خود را به صفحۀ تلویزیون می رساند و از دنیای بیرون به کلی بی خبر است و حتی متوجه رفت و آمد میهمانان نمی شود. او همیشه بعد از دست کشیدن از این برنامه با سردرد و کسالت مواجه می شود.(1)

5. چاقی

از دیگر عوارض جسمانی استفادۀ بیش از حد از رایانه و برنامه های آن، چاقی کاربران به علت کم تحرکی در مقابل این دستگاه است.

6. خشونت طلبی و پرخاشگری

مهم ترین مشخصۀ بازیهای رایانه ای، حالت جنگی اکثر آنهاست و اینکه فرد باید برای رسیدن به مرحلۀ بعدی بازی، با نیروهای به اصطلاح دشمن بجنگد. استمرار چنین بازیهایی کودک را پرخاشگر و ستیزه جو بار می آورد.(2)

سال (2011م) ، در کشور هلند، یک مرد 24 ساله با استفاده از سلاح گرم 6 نفر را در یک مرکز تجاری به قتل

1- www. rasekhoon.net، مقاله «اثر بازی های رایانه ای بر کودکان و نوجوانان»

2- www. rasekhoon.net، مقاله «اثر بازی های رایانه ای بر کودکان و نوجوانان».

رساند. او پیش از این اقدام یک بازی ویدئویی خشن بازی کرده بود، صحنه های بازی بسیار شبیه به یک جنایت واقعی بود که در آن مکان روی داد. یکسال قبل از این حادثه هولناک، در کشور فرانسه یک فرد که در بازی بصورت مجازی با چاقو شخصیت های بازی را می کشت، در دنیای واقعی نیز آن جنایت را تکرار کرد و یک فرد را با ضرب چاقو به قتل رساند. سال پیش از آن نیز، یک نوجوان 17 ساله به تقلید از یک بیمار روانی در یک بازی ویدیویی خشن با یک تبر به چند نوجوان حمله کرد و سپس یک زن میانسال را با ضربات تبر از پای درآورد.(1)

7. اُفت تحصیلی

یکی از والدین اظهار می دارد: در سال گذشته پسرم بهترین نمرات را داشت؛ اما از وقتی که رایانه برایش خریده ایم، روزی 2 تا 3 ساعت وقت خود را صرف بازی می کند و از لحاظ تحصیلی اُفت کرده است.(2)

علاوه بر موارد ذکر شده دراین بازیها خشونت بسیار شدید، نمایش خونریزی شدید و بدن مثله شده، برهنگی، نمایش روابط جنسی و مصرف الکل یا مواد مخدر،

1- www. Cyber Police.ir، مقاله «چرا باید مانع دسترسی کودکان به بازی های رایانه ای شویم».

2- www.mouood.org، مقاله «اثر بازیهای رایانه ای بر کودکان و نوجوانان»

فحاشی، ترویج بی بند و باری و حذف خدا از زندگی، اهانت به کشورهای اسلامی و مسلمانان و... به نمایش در می آید (1)

بازیهای نامناسب

در این قسمت بعضی از بازیها را به اختصار برای شما نقد و تحلیل می کنیم تا با اهداف استکبار جهانی برای نابود کردن اسلام بهتر آشنا شوید!

بازی کانتر

در این بازی شما برای مبارزه با تروریسم باید به کشورهای مختلفی بروید. مکانهای درگیری منقّش به نقوش اسلامی هستند و تروریستها با چهرهٔ مسلمانان به نمایش درآمده اند. این بازی یکی از پرطرفدارترین بازیهای دنیاست که نسخهٔ رایانه ای آن نیز موجود است. محبوبیّت این بازی هیجانی (action) به حدّی است که سازمان «WCG: WorldCyber Games» که به برگزاری مسابقات بازیهای کامپیوتری در دنیا می پردازد، آن را در رأس بازیهای خود قرار داده است. محلّ وقوع ماجرا در این بازی نیز مانند بسیاری دیگر از بازیها، خاورمیانه و کشورهای عربی - اسلامی منطقه است و شما نمادها

1- www.tabnak.ir، مقاله «26 بازی رایانه ای نامناسب معرفی شد».

و نشانه هایی دالّ بر مسلمان بودن تروریستها می بینید؛ ساختمانهایی با معماری عربی - اسلامی، مساجد، مناره ها، گنبدها و نهایتاً افرادی که می بایست با آنان مبارزه کرد. تروریستها دارای محاسن و پیشانی بند قرمز هستند. حتی تصاویری که پس از کشته شدن آنان نمایش داده می شود، تداعی کنندهٔ همان تصاویری است که ما از لحظهٔ شهادت رزمندگان دیده ایم. جالب تر اینکه شما می توانید به عنوان پلیس ضدّ ترور از کشورهای مختلفی، از جمله رژیم صهیونیستی وارد عمل شوید. در تمام بازیهایی که مسلمانان را تروریست نشان می دهند، نوک پیکان به سمت ایران نشانه رفته است. ایرانی یا تروریست و یا حامی تروریست جهانی معرفی می شود.(1)

احکام بازیهای رایانه ای

س: خرید و فروش بازی های کامپیوتری که دارای صحنه های مبتذل هستند، جایز است؟

ج: جایز نیست، همچنین نگاه کردن به چنین تصاویری حرام و از مصادیق اشاعه فحشاء محسوب می شود و لازم است به طور جدی از انجام آن اجتناب شود.(2)

1- www.old.mouood.org، ماهنامه موعود، ش 87.

2- استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، 10/3/1393؛ آیت الله خامنه ای، آیت الله صافی گلپایگانی، آیت الله نوری همدانی، 10/12/1393.

س: بازی با آلات قمار مانند پاسور و تخته نرد و ... از طریق کامپیوتر با کامپیوتر جایز است؟

ج: اگر با آلات قمار و شرط بندی (برد و باخت) باشد، حرام است.(1)

س: بازی با آلات قمار مانند پاسور و تخته نرد و ... از طریق کامپیوتر با شخص دیگری، جایز است؟

ج: اگر با آلات قمار و شرط بندی (برد و باخت) باشد، حرام است.(2)

س: بنده مغازه ی بازی های رایانه ای دارم. بعضی از افراد با همدیگر بازی می کنند و طبق قرار خودشان فرد بازنده هزینه بازی را پرداخت می نماید، گرفتن این پول برای من اشکال دارد؟ و اگر این پول دارای اشکال است، مبلغی را که طی این مدت با جهل به مسئله دریافت کرده ام و با دیگر درآمد ها مخلوط شده است، چیست؟

1- استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 554، س 6444؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 1، ص 303، س 1043؛ استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، 12/12/1393.
2- أجوبه الاستفتاءات، خامنه ای، ص247، س1124؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 554، س 6444؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 1، ص 303، س 1043؛ استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، 12/12/1393.

ج: پول گرفتن حرام است[(1)] و باید به مقداری که یقین دارید به صاحبانش برسانید و اگر آن ها را نمی شناسید از طرف آن ها در راه خدا صدقه دهید و چنان چه نه مقدار و نه صاحبش معلوم است، با دادن خمس آن اموال پاک می شود. [(2)]

س: اگر صاحب مغازه بازی های رایانه ای[(3)]

بازی هایی که در آنها به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین می شود را در اختیار افراد قرار بدهند، پول دریافتی برای آنها حلال است؟

ج: درآمد به دست آمده حلال نیست.[(4)]

س: خرید و فروش بازی های رایانه ای که در آنها به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین می کنند، جایز است؟

ج: جایز نیست.[(5)]

س: اگر شخصی علم داشته باشد که در بازی های

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 1/7/93.
2- آیت الله مکارم: www. makarem.ir،
3- گیم نت.
4- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 3/9/1393.
5- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، 26/8/1393؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، 3/9/1393.

رایانه ای به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین و بی احترامی می شود، آیا جایز است در آن بازی ها شرکت کند؟

ج: بازی کردن جایز نیست(1) و باید از انتشار آن خودداری شده و فوراً از روی سیستم پاک شوند. به دیگران هم اطلاع رسانی کنید که بازی نکنند و علاوه بر حرام بودن و گناه، تأثیرات نامطلوب و مخربی بر افکار و عقائد و روح انسان دارند.(2)

س: نگهداری بازی های رایانه ای که در آن به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین می شود در رایانه یا مغازه جایز است؟

ج: جایز نیست و باید آنها را از بین برد.(3)

س: آیا افرادی که مشغول بازی های رایانه ای که در آن به مقدسات مسلمانان توهین و جسارت می شود

1- استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 28/8/1393.
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، 28/8/1393.
3- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، 1/9/1393. آیت الله سیستانی: «در صورتی که مصلحتی در نگهداری نباشد و احتمال استفاده نامشروع وجود داشته باشد، باید از بین برود»(استفتاء، 2/9/1393). آیت الله شبیری زنجانی: «اگر نگهداری مستلزم استفاده حرام یا تأیید منکر نباشد، اشکال ندارد»(استفتاء، 2/9/1393).

را باید نهی از منکر بکنیم یا لازم نیست؟

ج: در صورتی که شرایط نهی از منکر وجود داشته باشد واجب است که نهی از منکر انجام شود.(1)

توصیه هایی به والدین درباره بازیهای رایانه ای

1. اگر در عنوان و عکس های روی بسته بندی بازی موارد خشونت و موضوعات جنسی وجود دارد، می توان انتظار داشت که چنین مواردی در بازی نیز وجود داشته باشد، پس از خرید و توزیع این گونه بازیها جداً باید خودداری کنیم. (2)

2. قبل از خرید بازی (در صورت امکان) آن را اجاره کنید و به طور خصوصی به تماشای آن بپردازید تا بتوانید شخصاً نسبت به خریدن یا نخریدن آن تصمیم درستی اتخاذ کنید.(3)

3. با فرزندانتان بازی کنید تا با آن بازی ویدئویی آشنا شوید. (4)

4. زمان بازی رایانهای را محدود کنید. توصیه می شود

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، 8/9/1393.
2- بنیاد ملی بازیهای رایانه ای: www. ircg.ir، مقاله «نقش نظارتی والدین بر بازیهای رایانهای»
3- همان.
4- همان.

که حداکثر بیش از یک ساعت در روز نباشد.(1)

5. رایانه یا دستگاه بازی ویدئویی را در اتاق بچه ها و جایی که بتوانند در را بسته و به تنهایی بازی کنند قرار ندهید. (2)

6. لازم است والدین به همان اندازه که در خصوص (تماشای) تلویزیون آگاهی و هشدار می دهند، در مورد بازیهای ویدیویی و رایانه ای نیز این هشدار را اعمال نمایند.(3)

7. اگر چنانچه قرار است از بازیهای رایانه ای استفاده کنید، بهتر است بازیهای تصویری خلاق که کودکان باید به وسیلهٔ آنها معماهایی را حل کنند، بیش از بازیهای دیگر مورد توجه قرار دهید.(4)

8. قانون «رده بندی سنین مختلف برای بازیهای کامپیوتری» را جدّی بگیرند.

قانون بازی های رایانه ای

طبق فهرست مصادیق محتوای مجرمانه، فروش

1- همان.
2- همان.
3- همان.
4- سایت مرکز اسناد انقلاب اسلامی : www.irdc.ir، مقاله «اثر بازی های رایانه ای بر کودکان و نوجوانان»

بازی های رایانه ای که دارای محتوای مجرمانه[(1)] هستند جرم است و مجازات دارد. [(2)]

ص: 147

1- دارای صحنه های مستهجن باشد یا اعتقادات اسلام را زیر سوال ببرد یا شبهات و افکار انحرافی را در ذهن کاربر ایجاد بکند یا ... .
2- کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه: www. internet.ir، موضوع ماده 21 قانون جرایم رایانه ای.

فصل چهارم: تعمیرات وسایل صوتی تصویری

یکی از صنف هایی که ارتباط مستقیم و تنگاتنگ با وسائل صوتی تصویری دارد صنف تعمیرات این وسایل است که احکام آن به اختصار بیان می شود.

س: شخصی تخصص لازم برای تعمیر وسایل صوتی تصویری را ندارد ولی این کار را انجام می دهد که باعث بی اعتمادی مردم به این صنف می شوند. این کار جایز است؟

ج: اگر سبب خسارت به مسایل مردم می شود جایز نیست.(1)

س: تعمیر وسایل مشترک مانند {رادیو تلویزیون، }

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، 7/11/1393.

ویدئو ... جهت افرادی که تعمیرکار یقین دارد شخص از این وسایل استفادهٔ حرام می کند و به این منظور آنها را تهیه می کند چه صورت دارد؟ و کسب از این راه حلال است یا حرام؟

ج: احتیاط این است که برای افرادی که می داند در خصوص حرام استفاده می کند تعمیر نکند.(1)

س: اگر شخصی به تعمیرگاه ابزار صوتی تصویری مراجعه کند و از تعمیرکار بخواهد تلویزیونش را طوری تعمیر کند که ظاهراً کار کند (یعنی تعمیر اساسی برایش مهم نیست) ولی قصدش این است که بعداً این وسیله را به شخص دیگری به عنوان یک تلویزیون سالم بفروشد، آیا انجام این کار توسط تعمیرکار جایز است؟

ج: اگر منجر به تدلیس {و فریب خوردن مشتری} شود و تعمیرکار بداند که صاحب تلویزیون آن را از مشتری مخفی می کند، {تعمیر کردن} جایز نیست.(2)

س: بعضی از وسایل برقی برای تعمیر آورده می شود، آیا در مدتی که آن وسایل در اختیار تعمیرکار است، تعمیرکار می تواند از آن استفادهٔ شخصی کند (در صورتی که اینگونه استفاده ها به تعمیر وسیله کمکی نمی کند)؟

1- استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج 2، ص 233، س 1045، با کمی تغییرات.

2- با استفاده از أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص 371، س 1617.

ج: بدون رضایت صاحب وسیله جایز نیست.(1)

سوال: برخی از تعمیرکاران محترم به جای قطعات نو از قطعات کارکرده (البته کیفیت و قیمت بیشتری از نو دارند) استفاده می کنند؛ آیا این کار جایز است؟

جواب: اگر با اطلاع و اجاز مشتری باشد اشکال ندارد، وگرنه حرام است و باید تفاوت قیمت نو با کارکرده را به مشتری بدهند.(2)

سؤال: اگر تعمیرکاری جهت تعمیر وسایل، چه به صورت رایگان یا با دستمزد، موجب خراب تر شدن وسایل مردم شود، آیا ضامن است؟

جواب : بله، ضامن است.(3)

س: اگر صاحبان حرفه ها و صنایع در حفظ و نگهداری اشیای مردم، مثل پارچه پیراهنی برای خیاط و... کوتاهی کنند و اموال مردم به سرقت برود یا در آتش بسوزد و یا اشتباهی بریده شود، چه کسی ضامن می باشد؟

ج: صاحب آن حرفه یا صنعت ضامن است.(4)

1- استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج 2، ص 291، س 1223.
2- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله صافی گلپایگانی، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله سیستانی، 7/11/1393.
3- استفتائات، آیت الله بهجت، ج 4، ص 342، س 5755.
4- همان، ص 348، س 5780؛ أجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص 386، س 1665.

س: اگر فردی ضبط صوتی را تعمیر کند و سپس معلوم شود که سرقتی بوده است، آیا ضمان تعمیر آن به عهدهٔ سارق است یا مالک؟

ج: به عهدهٔ سارق است.(1)

س: حکم اجناس مردم که از مدّتها پیش جهت تعمیر در نزد تعمیرکار می باشد و برای تحویل گرفتن آن هیچ اقدامی نشده است، چیست؟

ج: چنانچه صاحبانش را می شناسد باید به آنها برگرداند و اگر نمی شناسد، باید تحقیق کند، هرگاه از پیدا کردن صاحبانش مأیوس گردد می تواند آن را بفروشد و قیمت آن را به فقیر بدهد.(2)

ص: 152

1- همان، س 5781.
2- استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج 2، ص 405، س 1168؛ توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص 466، م 2068.

بخش چهارم: احکام و آداب واردات

اشاره

از اموری که امروز در اقتصاد جوامع بشری نقش به سزایی دارد، «واردات و صادرات» کالا است. اگر به توانایی نیروی داخلی در تولید نیازهای اساسی و ضروری جامعه توجه شود، شاید نیازی به واردات کالاهای خارجی نباشد. کشورهای اسلامی باید به این سمت حرکت کنند که محصولات آنها در جهان خریدار داشته باشد، نه اینکه فقط وارد کنندۀ تولیدات خارجی باشند.

در این فصل، احکام صادرات و واردات مطرح می شود تا عزیزان مسئول با توجه به این مسائل بتوانند برای خدمت به جامعه مصمم تر شوند.

واردات کالای خارجی

س: آیا واردات کالاهای خارجی جایز است؟

ج: باید طبق قانون باشد و بدون قانون جایز نیست.(1)

1- استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، 30/2/1393.

س: وارد کردن کالا به صورت غیر قانونی از مرز و پول حاصل از آن برای وارد کننده چه حکمی دارد؟

ج: از کارهایی که بر خلاف مقرّرات حکومت اسلامی است، باید اجتناب کرد و هرگونه کمک کردن به این تخلّفات اشکال دارد و درآمد آن نیز مشکل است.(1)

اثر واردات کالا در جامعه

اشاره

متأسفانه گاهی به وارد کردن کالاهای خارجی عادت پیدا می کنیم و به نقش و ضرر آن در جامعه توجهی نداریم. مقام معظم رهبریa در این باره فرموده اند: «یکی از مشکلات (ما این است که به) واردات عادت کرده ایم (آن هم واردات بدون اولویت) عادتی است که متأسفانه دچار آن هستیم و این عادت را هم نتوانستیم کنار بگذاریم (چون) نگاهمان به تولید خارجی است.»(2)

1. رکود اقتصاد داخلی

س: اگر واردات کالای خارجی باعث رکود و تعطیلی تولید داخلی شود، چه حکمی دارد؟

ج: اگر واردات هرگونه کالا از کشورهای بیگانه، موجب ضرر و زیان بر اقتصاد کشور اسلامی گردد، مثل اینکه

1- آیت الله مکارم: www. makarem.ir.
2- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.

سبب تعطیل یا رکود کارخانه ها و صنایع و بی کاری افراد شود، باید ورود آن ممنوع شود و نیز بازرگانانی که از این پیامد اطلاع دارند، شخصاً موظفند که این کالاها را وارد نکنند. باید صنعت و کار در کشور، ترویج و تشویق شود و حتی اگر کالای خارجی را ارزان عرضه می دارند، برای اینکه تولید آن در کشور گران تر تمام می شود، باید منافع اصلی و درازمدت را در نظر بگیرند. بعضی از کالاها هم که در داخل تولید نمی شوند؛ ولی چون ضرورتی برای ورود آن به کشور نیست و به نفع بیگانه می باشد و مثل خرجهای زاید است نیز باید ممنوع شود تا تولید و تجارت و کسب و کار در کشور رواج پیدا کند و مردم با اطمینان خاطر و امنیت کامل به اقتصاد مملکت اسلامی رونق بیشتری دهند.(1)

2. تقویت دشمنان

اشاره

گاهی واردات کالاهای خارجی در ممالک اسلامی باعث تقویت نیروی دشمنان و تضعیف نیروی مسلمین می شود، البته ممکن است این اثر در درازمدت خودش را نشان دهد؛ ولی باید توجه داشت که خرید کالای داخلی باعث تقویت مسلمین و تضعیف دشمنان دین و انقلاب می شود.

1- آیت الله صافی گلپایگانی: www.saafi.org

دو مسئله

* اگر خرید کالاهای وارداتی از کشورهای غیراسلامی و استفاده از آنها باعث تقویت دولتهای کافر و استعمارگر - که دشمن اسلام و مسلمین هستند - شود و یا قدرت مالی آنها را برای هجوم به سرزمینهای اسلامی یا مسلمین در سرتاسر عالم تقویت نماید، واجب است که مسلمانان از خرید و به کارگیری و استفاده از آنها اجتناب کنند.(1)

* خرید و فروش هرگونه کالای وارداتی از دولت غاصب اسرائیل حرام است و همچنین خرید و فروش هرگونه کالایی از شرکتهای صهیونیستی و یا شرکتهایی که از سود حاصله به دولت غاصب اسرائیل کمک می کنند، حرام است.(2)

قاچاق کالا

از اموری که قطعاً به اقتصاد و توان هر کشوری ضررهای جبران ناپذیری وارد می کند، موضوع «قاچاق»(3)

می باشد.

1- آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.
2- همان.
3- کلمه «قاچاق» یک کلمه ترکی است و به معنای گریزاندن می باشد و از مجموع قوانین و مقررات مربوط چنین استنباط می شود که قاچاق عبارت است از: فرار دادن مال، خواه آن مال مربوط به درآمد دولت بوده و یا ورود و خروج، تولید و نقل و انتقال و خرید و فروش آن طبق قوانین و مقررات مربوط، ممنوع و غیر مجاز گردیده باشد. (گمرک جمهوری اسلامی ایران: www.irica.gov.ir)

متأسفانه بعضی افراد برای کسب سود بیشترحاضر می شوند یک جامعه را با مشکلات فراوان مالی، سیاسی و امنیتی مواجه کنند.

مراجع تقلید فرموده اند: هرگونه قاچاقی حرام است و باید از آن اجتناب شود و در صورتی که شرایط وجود دارد، باید شخص قاچاقچی را نهی از منکر کنند و جلوی این کار گرفته شود. (1)

س: متأسفانه امر رشوه توسط قاچاقچیان بین برخی ارگانهای دولتی شایع گشته است، چه توصیه ای برای این افراد دارید؟

ج: گرفتن رشوه در این زمینه گناه مضاعف دارد و بر همگان لازم است امر به معروف و نهی از منکر را فراموش نکنند.(2)

توصیه هایی به مسئولین

1. تا به کالای خارجی به صورت ضروری نیازمند نشده ایم، از واردات آن خودداری شود؛

2. تبلیغ بیشتر کالاهای داخلی به نحوی که مردم به

1- با استفاده أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص 485، س 1982؛ مجمع المسائل، آیت الله صافی گلپایگانی، ج 2، ص 14، س 13؛ آیت الله مکارم: www. makarem.ir.
2- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج 3، ص 620، س 1779.

خرید آنها اشتیاق بیشتری پیدا کنند؛

3. اگر مسئولین کشور اقدام به خرید کالاهای داخلی کنند، مردم نیز از آنها یاد می گیرند و از کالاهای خارجی کمتر استفاده می کنند؛

4. اگر کیفیت تولیدات و کالاهای داخلی بهتر شود، یقیناً مردم به سمت خرید کالاهی خارجی نمی روند؛

5. در میان بسته بندی کالاهای ایرانی صادراتی، فیلم ها یا نرم افزارهایی قرار داده شود که علاوه بر تبلیغ کالاهای ایرانی، فرهنگ غنی اسلام را نیز به دنیا معرفی شود.

ص: 160

آدرس دفاتر مراجع تقلید

مقام معظم رهبری

سایت: www. leader. ir.

نشانی الکترونیکی : info_ leader@liader.ir

تلفن : 02537746666

آیت الله سیستانی

سایت: www. sistani. org

نشانی الکترونیکی: farsi@sistani.org

تلفن: 00982537741415

استفتاء پیامکی: 009891985075000

آیت الله شبیری زنجانی

سایت: www.zanjani.ir

نشانی الکترونیکی: zanjani.tamas@gmail.com

تلفن: 02537740321 - 02537740322 – 02537740323

استفتاء پیامکی: 50001040

آیت الله مکارم شیرازی

سایت: www.Makarem.ir

تلفن : 02537840003

استفتاء پیامکی: 10000100

آیت الله وحید خراسانی

سایت : www.wahidkhorasani.com

تلفن: 0098-25-37740611 - 0098-25-37742445

آیت الله نوری همدانی

سایت: www.noorihamedani.com

تلفن: 02537741850

استفتاء پیامکی: 30004844

آیت الله صافی گلپایگانی

سایت: www.saafi.net

تلفن: 37479- 025

استفتاء پیامکی: 30007479

ص: 162

منابع

الف: کتابها

1. أجوبه الاستفتائات، سید علی حسینی خامنه ای، دفتر معظم له، قم، چاپ اول، 1424ق.

2.احکام روابط زن و مرد، سید مسعود معصومی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ 31، زمستان 1382.

3.احکام و آداب سینما و فیلمسازی، سعید عباس زاده، انتشارات نور السجاد، چاپ اول، 1383ش.

4.استفتائات جدید، جواد بن علی تبریزی، چاپ اول.

5.استفتائات جدید، ناصر مکارم شیرازی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب(علیه السّلام)، چاپ دوم، 1427ق.

6.استفتائات، سید روح الله موسوی خمینی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم، 1422ق.

ص: 163

7.استفتائات، محمدتقی بهجت فومنی گیلانی، دفتر حضرت آیه الله آیت الله بهجت، چاپ اول، 1428ق.

8.اصول کافی، محمد بن یعقوب کلینی، انتشارات دار الکتب الإسلامیه، تهران، چاپ چهارم، 1407ق.

9. اطیب البیان فی تفسیر القرآن، سید عبدالحسین طیب، انتشارات اسلام، چاپ دوم، 1378ش.

10. تحریرالوسیله، سید روح الله موسوی خمینی، مؤسسه مطبوعاتی دار العلم، چاپ اول.

11.تحف العقول، حسن بن علی بن شعبه حرانی، محقق و مصحح: علی اکبر غفاری، جامعه مدرسین، قم، چاپ دوم، 1404ق.

12.التفسیر المعین للواعظین و المتعظین، محمد هویدی بغدادی، انتشارات ذوی القربی، چاپ اول.

13.تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب، محمد بن محمدرضا قمی مشهدی، سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، چاپ اول، 1368ش.

14.تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی، دارالکتب الإسلامیه، چاپ اول، 1374ش.

15.توضیح المسائل محشّی، سید روح الله موسوی خمینی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ هشتم، 1424ق.

16.توضیح المسائل، حسین وحید خراسانی، مدرسه امام

ص: 164

باقر(علیه السّلام)، چاپ نهم، 1428ق.

17. توضیح المسائل، سید روح الله موسوی خمینی، چاپ اول، 1426ق.

18.رساله توضیح المسائل، محمدتقی بهجت فومنی گیلانی، انتشارات شفق، چاپ 92، 1428ق.

19. رساله توضیح المسائل، ناصر مکارم شیرازی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب(علیه السّلام)، چاپ 52، 1429ق.

20.جامع الأحکام، لطف الله صافی گلپایگانی، انتشارات حضرت معصومه(علیهاالسّلام)، چاپ چهارم، 1417ق.

21.جامع المسائل، محمد فاضل لنکرانی موحدی، انتشارات امیر قلم، چاپ یازدهم.

22.دعائم الإسلام، نعمان بن محمد مغربی بن حیون، محقق و مصحح: آصف فیضی، مؤسسهٔ آل البیت(علیهم السّلام) ، چاپ دوم، 1385ق.

23. صحیفه امام خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران.

24.عیون الحکم و المواعظ، علی بن محمد لیثی واسطی، محقق و مصحح: حسین حسنی بیرجندی، دار الحدیث، چاپ اول، 1376ش.

25.فتح الأبواب بین ذوی الألباب و بین ربّ الأرباب، سید علی بن موسی بن طاووس، محقق و مصحح: حامد خفاف، مؤسسهٔ آل البیت(علیهم السّلام) ، چاپ اول، 1409ق.

26.الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا(علیه السّلام)، محقق و مصحح نشر: مؤسسهٔ آل البیت(علیهم السّلام) ، چاپ اول، 1406ق.

27.مجمع المسائل، سید محمدرضا موسوی گلپایگانی، انتشارات دار القرآن الکریم، چاپ دوم، 1409ق.

28.المحجه البیضاء، ملامحسن فیض کاشانی، دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ چهارم، 1417ق.

29.من لا یحضره الفقیه، محمد بن علی بن بابویه، محقق و مصحح: علی اکبر غفاری، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ دوم، 1413ق

30.منهاج الصالحین، سید علی حسینی سیستانی، دفتر معظم له، چاپ پنجم، 1417ق.

31.نهج البلاغه (صبحی صالح)، محمد بن حسین شریف رضی، محقق و مصحح: فیض الإسلام، انتشارات هجرت، چاپ اول، 1414ق.

32.هنر از دیدگاه مقام معظم رهبری، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، 1374ش.

33.یکصد و چهارده نکته درباره نماز، محسن قرائتی، مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن، چاپ نوزدهم، 1389ش.

ص: 166

ب: مجلات

ماهنامه موعود، ماهنامه فرهنگی، اعتقادی و اجتماعی، سال دوازدهم، شماره 87، اردیبهشت 1387.

ج: سایتها

www. Etstm. ir

www. khamenei.ir

www. leader. ir

www. porseman.org

www. Imam - khomeini. com

www. sistani. org

www. makarem. Ir

www. ircg.ir

www. islammovie.ir

ص: 167

www.tebyan.net

www.jahannews.com

www. old.mouood.org

www.saafi.org

www.irica.gov.ir

www.farsnews.com

www.irdc.ir

www.mapnagroup.com

www. Cyber Police.ir

www.askquran.ir

www.gerdab.ir

www. rasekhoon.net

www. ejtema.ch1.iribtv.ir

ص: 168

بسمه تعالی
هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
JAVA.1
ANDROID.2
EPUB.3
CHM.4
PDF.5
HTML.6
CHM.7
GHB.8
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
ANDROID.1
IOS.2

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .
درپایان :
از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: 03134490125
دفتر تهران: 88318722 ـ 021
بازرگانی و فروش: 09132000109
امور کاربران: 09132000109